

Máme špecifické postavenie

S arcibiskupom Cyrilom
Vasiľom o 100-ročnici
Kongregácie pre
východné cirkevi

str. 4

Štvrtý pápež

Listu sv. Klementa
Korint'anom
sa pripisoval takmer
kánonický charakter

str. 10

Komu prvemu zazvoní?

Pred 70 rokmi
zavraždili
piešťanského dekanu
Alexandra Šindelára

str. 16

Otec milujúci ako matka

Ani sa veľmi nemýlil, keď uštiačný a náboženstvu sa vysmievajúci Fran ois Marie Arouet, známy pod menom Voltaire, povedal: „Boh stvoril človeka na svoj obraz a človek mu to dokonale vr  il.“ Vari len v súvislosti s človekom by bolo lep  e zmeniť minul   čas na pr  tomn  , pretože si v celých dejinách ustavične vytvára obraz Boha podľa svojich predst  av.

Buďme k sebe   primn   – kto z nás u  z raz a nav  zdy opustil predstavu Boha neoblomného vo svojej pr  nosti, sliediaceho po na  ch prehre  koch, večne zachm  ren  ho a hnevaj  ceho sa, ktor   si napokon oble  ie tal  r spravodlivého, no prísneho suds  ?

Alebo inak – kto z nás sa pri c  itan   podobenstva o talentoch (Mt 25, 14 – 30) cíti byť v ko  i sluhu obdarovaného piatimi ci dvoma talentami, a kto sa stoto  juje so sluhom s jedným talentom? Azda len strach z toho, že „ka  d  emu, kto má, ešte sa prid  a a bude mat   hojne. Ale kto nemá, tomu sa vezme aj to, čo má“ (Mt 25, 29) nás akosi posu  a k prvým dvom sluhom, najmä, keď vieme, že „jednotalentov  ho“ sluhu ešte navyše „vyhodia von do tmy“ (Mt 25, 30).

Ak výsk budeme k sebe naozaj   primn  , v r  amci akejsi pokory sa v  c  mi zam  s  ame a porovnávame so „z  l  m a leniv  m sluhom“. A tak sa, ani si to vari neuvedomujeme, podiel  ame na vytv  ran   nesprávnej predstavy o Bohu. Spolu s on  m ne  astn  m sluhom si totiž vytvárame pom  len   obraz Pána: „P  ne, viem, že si tvrd   človek: zne  , kde si nesial, a zbierať, kde si nerozs  pal. B  l som sa, preto som išiel a ukryl tvoj talent“ (Mt, 25, 24 – 25).

Vedia nás strach. „B  l som sa...“ A tak n  m strach nedovo  luje vidieť Otca so ziariacimi rysmi, plného nehy a milosrdenstva. To nám, neodôvodneným ustr  chancom, vytvárajúcim deviovan   pohľad na Boha, v  c  ta nemeck   básnik Karl Immermann: „To už radšej Boha zabite, ale nemrz  te ho!“ To o nás a o „našom“ Bohu hovor  i s   lavou teolog Karl Rahner: „Chvalabohu, že neexistuje to, čo si ve  k  a v  c  ina veriacich predstavuje pod pojmom Boh.“

„B  l som sa...“ No „Boh je protiklad strachu,“ tvrd   Georges Bernanos. A sv. Ján apoštol ešte d  slednej  e poopravuje obraz Boha: „Boh je láska“ (1 Jn 4, 8). Slovami Fran  oisa Mauriaca to „znamená uznat  , že sme milovan  i“. Napokon – s  m Ježiš d  ava na spr  avn   mieru obraz „tvrdého človeka, ktor   zne, kde nesial“: „Hoci ste zl  , viete d  avat   dobr   dary svojim deťom, o čo skôr dňa nebesk   Otec Ducha Svätého t  m, čo ho prosia“ (Lk 11, 13).

Charlie Mackesy: M  rnotratn   syn

„B  l som sa.“ No mať b  aze  n voči Bohu a b  a sa ho – to nie je to isté. Podľa Krátkeho slovnika slovenského jazyka je b  aze  n „  ucta a láska k Bohu“. Strach nás vzd  aluje od Boha, b  aze  n privádza. A presne v tomto zmysle páse „u  cenik, ktorého Ježiš miloval“: „Kto nemiluje, nepoznal Boha, lebo Boh je láska“ (1 Jn 4, 8).

Hoci „Boha nikto nikdy nevidel“ (Jn 1, 18), ešte neznamená, že sa nem  d  eme pribl  zi   k presnejšej predstave o   nom. Aj keď výsledok bude asi rovnak  , ako chcieť poľu cel   koncert v jedinom t  one, no ten t  on nemusí byť aspoň faloso  n  . Možno sta  i odložiť na mal   chv  i našu logiku a vypnú my  lienkov  e strukt  ry a na krátky čas byť diefa  om. Ved   o čo bli  zie malo k obrazu Boha v porovnaní s ustr  chanom „jednotalentov  m“ sluhom diefa na hodine n  bozenstva, podľa ktorého „Boh je otec, ktor   miluje ako matka“?

Priatelia, len medzi nami – poznáte kraj  u a nekomlikova  j  u definíciu Boha...?

PAVOL PRIKRYL

Získaj aspoň
piatich predplatiteľov

a podporíš
VOX

Najúspešnejších čaká darček

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Tajomstvo života

Bratia, ľudia, načo sme dostali život??!

Vy, ľudia, ktorí žijete pod belasým nebom, pod horúcim slnkom, máte právo rozhodnúť o svojom osude, môžete sa ísť napíť vody, povystierat' sa, kamkol'vek sa vybrať – či tu môže hrať nejakú úlohu podaromnici míňaná elektrina na chodbe, svokra, ktorá nevie nájst' kontakt s nevestou?

Viete, čo je hlavné v živote, viete, v čom tkvie jeho tajomstvo?

Nenaháňajte sa za prízrakmi – za majetkom, za titulom. Na to treba obetovať desaťročia, ničiť si nervy, ale dá sa to skonfiškovať za jedinú noc.

Žite vyrovnané, s nadhlľadom nad životom – neľakajte sa nešťastí, netúžte po šťastí, aj tak je to v živote tak: ani trpkosti nezakúsi človek donekonečna, ani sladkého života neužije dosýta.

Musí vám stačiť, ak nemrznete, ak vám smäď a hlad pazúrmi netrhajú vnútornosti. Ak nemáte prelomený chrbát, ak vám slúžia obe nohy, ohýbajú sa vám obe ruky, vidia obe oči a počujú obe uši – komu môžete niečo závidieť? A načo? Najväčšimi nás zhrýza závist' k iným.

Pretrrite si oči, poumyvajte srdcia – a najväčšmi si vážte tých, ktorí vás majú radi a správajú sa k vám dobrotivo. Neubližujte im, nenadávajte, ani s jedným z nich sa nerozídeťte v hneve – neviete totiž, či to nie je váš posledný čin, a to, ako ste sa zachovali v poslednej chvíli, im utkvie v pamäti, podľa toho budú na vás spomínať...!

ALEXANDER ISAJEVIČ SOLŽENICYN

S arcibiskupom Cyrilom Vasiľom, SJ, o 100-ročnici Kongregácie pre východné cirkvi

Máme špecifické postavenie

Vatikánska Kongregácia pre východné cirkvi oslávila v uplynulých dňoch storočnicu. Slovenská sekcia Rádia Vatikán uverejnila rozhovor s arcibiskupom CYRILOM VASIĽOM, SJ, ktorý od roku 2009 pracuje vo vedení kongregácie ako jej sekretár.

Kongregácia pre východné cirkvi má za sebou storočie. Čo sa za ten čas vyvinulo, čo sa zmenilo? Aké vnímanie východných cirkvi je dnes, aké bolo pred sto rokmi?

Kongregácia pre východné cirkvi sa zrodila pred sto rokmi vyčlenením z Kongregácie Propaganda fide, ktorá sa zaoberá misijnou činnosťou. Vyčlenenie malo za cieľ poukázať na to, že východné katolícke cirkvi majú špecifické postavenie v rámci Katolíckej cirkvi, a preto si zasluhujú osobitnú pozornosť. Samozrejme, s vývojom teologického vnímania týchto cirkví sa menili aj niektoré kompetencie, ba aj samotný názov kongregácie, ktorá sa kedysi volala *pre východnú cirkev*, po Druhom vatikánskom koncile *pre východné cirkvi*, čo len zdôrazňuje práve rôznosť, rozličnosť aj štrukturálneho aj hierarchického postavenia týchto cirkví v rámci celej Katolíckej cirkvi.

Kongregácia pre východné cirkvi je výčlenená do Rímskej kúrie a má vzťahy s inými jej úradmi. Aké je jej postavenie?

Istým spôsobom je trochu špecifické. Napríklad prvých päťdesiat rokov kongregácia nemala prefekta, ktorý by riadil kongregáciu, ale za prefekta sa považoval priamo Svätý Otec. Až po Druhom vatikánskom koncile sa táto prax zmenila, aby bola aj naša kongregácia v tomto podobná ostatným, ale napriek tomu ostáva odlišná. Kým ostatné kongregácie majú svoje kompetencie tematické – kongregácia pre biskupov, pre rehoľníkov, pre kňazov, pre svätoťi –, kompetencie tejto kongregácie

sú skôr personálne, to znamená, že sa zaoberáme všetkým tým, čo sa týka východných katolíkov kdekoľvek na svete. Ba dokonca aj čo sa týka rímskokatolíkov na niektorých špecifických územniach, povedzme od južného Balkánu, od Bulharska po Egypt alebo až od Egypta po Irán. Tam naša kongregácia vstupuje aj do všetkého toho, čo sa týka života Rímskokatolíckej cirkvi. Takže aj obsah činnosti je podstatne širší ako pri iných kongregáciách, a teda vyžaduje aj oveľa náročnejší prístup alebo kompetencie zo strany jednotlivých úradníkov, ktorí musia byť súčasne odborníci vo viacerých oblastiach.

Čo sa týka pracovných ciest, návštev, pravdepodobne najviac chodíte do krajín, kde sú cirkvi zjednotené s Rímom, no Svätý Otec podniká aj stretnutia s inými cirkvami, ktoré ešte nie sú zjednotené, napríklad tie predchaledónske. Bol v Egypťe, v Arménsku. Aj na tomto pracuje vaša kongregácia?

Väčšina veľkých nezjednotených pravoslávnych alebo predchaledónskych cirkví má aj svoju katolícku stránku, katolícku odnož – nazvime to takto – a s tou pracuje naša kongregácia pri plánovaní a uskutočňovaní niektorých ciest Svätého Otca do krajín, kde je väčšinová Pravoslávna cirkev. Príprava cesty je výsledkom istej synergie medzi pracovníkmi Štátneho sekretariátu, personálom, ktorý zabezpečuje cestu Svätého Otca, potom aj Pápežskou radou na podporu jednoty kresťanov, ktorá vstupuje osobitne do vzťahov práve s nekatolíckymi východnými cirkvami, ale

mnoho ráz pri týchto cestách sprevádza Svätého Otca aj prefekt východnej kongregácie, ktorý je opäť tým spojivom medzi Rímskou kúriou a miestnymi východnými katolíckymi cirkvami. Niekoľko záleží aj na tom, či sa návšteva považuje väčšmi za pastoračnú, vzhľadom k východným katolíckym cirkvám, alebo skôr za ekumenickú, či dokonca za spoločensko-politicú, ktorá má nastoliť aj nejaký nový rozmer vzťahov medzi Svätou stolicou a medzi Katolíckou cirkvou a jednotlivými štátmi. Tam sa tieto odtiene môžu niekedy prekrývať, alebo môže byť zdôraznený viac jeden, viac druhý. Pri týchto cestách však vstupujeme aj my do ich prípravy aj do ich priebehu.

Pri oslave storočnice pápež v Bazilike Santa Maria Maggiore hned’ ako prvú alebo druhú vec spomenul tri piace cirkvi Blízkeho východu, vojnu, ktorá dopadá na mnohé východné cirkvi. Kongregácia pre východné cirkvi im pomáha, dokonca má na to štruktúru, fond na pomoc týmto východným cirkvám. Ako si to možno predstaviť?

V skutočnosti od začiatku života našej kongregácie boli stále v niektoraj oblasti naše východné cirkvi pod tlakom a vystavené buď priamemu prenasledovaniu, alebo sa nachádzali v situáciach, kde prebiehali či už vnútorné, politické boje, alebo iné.

Rok 1917 je rok Prvej svetovej vojny. Rok, keď v Rusku padá cársky režim, ale nastoluje sa ešte iný a ešte horší vo vzťahu k cirkvám. O rok nato sa rozpadá Turecké impérium a z celého

>>>

komplexu problémov vznikajú nové štaty, ktoré so sebou prinášajú aj opäť nové problémy. Počas tých sto rokov na niektorých miestach naše východné cirkvi stále trpeli. Ked' to nebolo v Rusku, bolo to na Blízkom východe. Ked' to nebolo na Blízkom východe, bolo to opäť v krajinách bývalého sovietskeho bloku, kde režim tieto cirkvi dokonca zrušil. Teraz sa opäť pozornosť upriamila na Blízky východ, ktorý je už po desaťročia ohniskom napäti, konfliktov, priamych bojov a výsledkom toho všetkého je aj silnejúca migrácia obyvateľstva, teda aj kresťanského, čo opäť oslabuje prítomnosť týchto cirkví.

Svätá stolica sa snaží pomáhať týmto cirkvám rôzny spôsobom. Jedna vec je priama humanitárna, materiálna pomoc, ktorá sa vysiela alebo ktorá sa aj koordinuje cez orgány Svätej stolice, čo je dielom aj medzinárodného Charitasu alebo Pápežskej rady pre spravodlivosť a pokoj. Samotná Kongregácia pre východné cirkvi nemá prveľké prostriedky, ktorými by mohla riešiť humanitárne otázky, skôr sa zameriava na bezprostrednú pomoc jednotlivým cirkevným štruktúram – či už ide cez priamu pomoc, tzv. subsídium, ktoré sa posielala jednotlivým biskupstvám, alebo sa cez Svätú stolicu, teda cez našu Kongregáciu, predkladajú projekty na jednotlivé činnosti Cirkvi, ktoré potom my predkladáme ďalej rôznym charitatívnym organizáciám ako je Renovabis, Kirche in Not (ACN), Americká biskupská konferencia atď. Samotný ďalší vstup, materiálny, ktorý získava Svätá stolica a naša kongregácia, je každoročná Zbierka pre Svätú zem, niekedy sa nazývala *Zbierka k Božiemu hrobu*, ktorá sa koná na Veľký piatok na celom svete. Táto pomáha vytvárať aspoň akotakú materiálnu základňu, z ktorej sa potom pomáha Cirkvi či už v samotnom Izraeli, Palestíne či v okolitých blízkych krajinách Svätej zeme v tom širšom kontexte na zabezpečenie chodu tých najzákladnejších cirkevných inštitúcií.

Ako by sa dalo stručne vyjadriť hlavné poslanie Kongregácie pre východné cirkvi v týchto časoch a pre budúcnosť? Nedávno ste napríklad dostali cenu za napomáhanie národného zmierenia medzi Ukrajinou a Poľskom, zmierenia aj medzi cirkvami. Ale čo je tým najdôležitejším posláním kongregácie?

Mohli by sme hovoriť o viacerých rovinách činnosti Kongregácie pre východné cirkvi. Prvá je tá, čo bezprostredne vyplýva z Kódexu cirkevného

Prefekt Kongregácie pre východné cirkvi kardinál Leonardo Sandri na návštive Ukrajiny

práva, teda vstupujeme do vzťahov všade tam, kde cirkevný zákonník určuje, že východné cirkvi sa majú obrátiť na Svätú stolicu. Či už ide o udelenie nejakých povolení, či ide o organizovanie cirkevného života v diasporé, či ide o proces menovania biskupov. To sú tie bezprostredné úlohy, ktoré nám vyplývajú „zo zákona“.

Samozrejme, samotný zákon nestačí. Naša kongregácia citlivu sleduje aj vnútorný život jednotlivých cirkvi a vstupuje v miere, ktorá je možná, ktorá je primeraná či už radou, niekedy aj priamy zásahom, možno aj napomennutím, ale vždy majúc za cieľ predovšetkým duchovné dobro veriacich a samotný rast týchto cirkví.

Niekedy sa na kongregáciu obracajú, aby vstupovala aj do eventuálnych konfliktov, ktoré môžu dokonca vzniknúť medzi jednotlivými cirkvami alebo medzi jednotlivými obradmi. Niekedy môže zasa vytvárať istý spoločenský konzensus, alebo vytvárať aj istý spoločenský tlak, povedzme cez diplomatické kanály, práve na tie štruktúry spoločenského života, ktoré ovplyvňujú aj vnútorný život v jednotlivých krajinách, alebo aj vzťah k cirkvám. Takže aj to je akási úloha, ktorá nie je priamo zdefinovaná alebo sa nedá ohraňať na niektoré presné úkony, ale je veľmi dôležitá a ktorú sa usilujeme plniť v tej miere, ako to umožňujú samotné spoločenské alebo politické podmienky.

A ďalší rozmer, ako sme už hovorili, je charitatívny alebo vzájomnej pomoc, ktorá možno nie je taká veľká, aby vyriešila niektoré problémy, ale vždy je znakom záujmu, znakom solidarity

a vzájomnej pomoci medzi jednotlivými cirkvami. Dokonca aj zbierka, ktorej hovoríme „na Svätý hrob“, „k Božiemu hrobu“, alebo aj pomoc pre jednotlivé cirkvi na Blízkom východe, ktorá prichádza z ešte chudobnejších cirkví, ale nejakým spôsobom, hoci je to materiálne malé, vždy je to ten drobný peňaž tej vdovy, ktorá dá všetko to, čo môže dať. A to je možno práve to najkrajšie svedectvo a výzva pre iné možno bohatšie skutočnosti, ktoré niekedy nie sú natoľko štedré.

Myslím si, že aj veriaci na Slovensku si v posledných rokoch stále väčšimi uvedomujú, že sme tými, ktorí pomáhajú a ktorí sú povolení pomáhať. Ako by sme mohli ešte vysvetliť, vysvetliť, charakterizovať vzťah Kongregácie pre východné cirkvi k Slovensku, k slovenskej Gréckokatolíckej cirkvi? Aké sú tu momentálne úlohy do budúcnosti?

Nadviažem na predchádzajúcu otázku. Pred niekoľkými týždňami som bol na púti so slovenskými veriacimi v Maďarskom Máriapócsi pri ikone, pútnickom mieste, ktoré bolo kedysi spoločné pre všetkých gréckokatolíkov tohto regiónu, a veriaci i knazi sa rozhodli pre tejto svätej omši urobiť zbierku na cirkvi, ktoré to väčšimi potrebujú. To je prvý krásny znak. Nehovorím o výške zbierky, aká bola alebo nebola, ale ide o to, že aj naša cirkev si uvedomuje, že v minulosti, ked' aj ona trpela, tak takisto očakávala pomoc od iných. Teraz je už v situácii, keď už môže pomáhať iným. Predovšetkým pomáha tým, že prejavuje solidaritu v modlitbe. Pomá-

>>>

ha tým, že dokáže vytvoriť aj spoločenský konsenzus čo sa týka napríklad aj otázky vzťahu k migrácii, akým spôsobom postupovať. Akým spôsobom pomáhať priamo na mieste tým, ktorí sú vystavení tomuto tlaku.

Pomáha aj tým, že si uvedomuje, že je súčasťou väčšieho celku. K tomu napomáhajú aj každoročné stretnutia biskupov celej Európy, alebo teraz aj účasť metropolitu hlavy našej cirkvi na spoločnom plenárnom zasadnutí Kongregácie pre východné cirkvi, kde sa konfrontuje s problematikou ostatných cirkví. A vlastne v takejto perspektive, v takomto horizonte si uvedomujeme, že nie sme akýmsi osamoteným ostrovom, ale sme súčasťou veľkého spoločenstva. Spoločenstva, ktoré je bojujúce, trpiace, ale aj navzájom si pomáha – a toto dodáva aj našej cirkvi akýsi nový rozmer. Mnohé drobné problémy sa niekedy z tohto blízkeho pohľadu javia ako veľké, ale v celkovom horizonte niekedy sa naše „veľké“ problémy opäť zrelativizujú tým, že ich porovnáme so situáciou iných cirkví. Takože toto vedomie je naozaj dôležité pre celú Cirkev.

Presah ponad hranice možno vnímať aj na konkrétnom príklade: Biskup zo Slovenska Mons. Milan Lach je teraz v USA, čiže isto vaša kongre-

gácia vníma veci celosvetovo. Dostáva sa v súčasnosti Slovensko väčšmi do povedomia aj v iných krajinách?

Je to tak a je to možno aj vďaka tomu, že sme národom alebo aj cirkvou, ktorá je relatívne malá, ale ktorá má v sebe veľký potenciál, vychádzajúci práve z jej špecifickej situácie. Sme východnou cirkvou, ktorá však nežije na akomsi vzdialenom východe, ale je ponorená do stredoeurópskeho spoločensko-kultúrneho historického kontextu. Sme cirkvou, ktorá nemá nejaké „veľké oči“,

nároky voči iným cirkvám alebo akéosi kompetencie, ale ktorá práve kvôli tomu je schopná vstupovať objektívne do možno niektorých aj problematických situácií. Je cirkvou, ktorá má skúsenosti s prenasledovaním, so životom v ilegalite, no ktorá ak vďaka utrpeniu mnohých svedkov viery získala akýsi duchovný potenciál, ktorý jej pomáha byť osožnou dnes iným, ktorí sú rôznym spôsobom trpiaci.

JOZEF BARTKOVJAK, SJ
(Snímky: CNS, KBS, grkatba)

**Zháňate darček
pre vašich blízkych?**

Predplat'te im časopis

VOX

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com   0918 472 420

Výročie mučeníctva bl. Teodora Romžu: Zomrieť pre Krista znamená večne žiť

A čo na tom, že ma zabijú?

Uplynulé storočie prinieslo Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku momenty tăžkých a existenčných skúšok, ktoré vyvrcholili jej likvidáciou a zrušením na tzv. Prešovskom sobore v apríli roku 1950. Prenasledovanie a likvidácia cirkví však, prirodzene, neprebiehali iba na našom území.

Už v marci 1946 bola na území terajšej západnej Ukrajiny tzv. Ľvovská pseudo-synoda, ktorá zakázala Ukrajinskú gréckokatolícku cirkev a umelo ju pripojila k Ruskej pravoslávnej cirkvi.

Rovnaký osud mal o čosi neskôr podľa podobného a vopred pripraveného scénára postihnut' i Mukačevskú gréckokatolícku eparchiu na Zakarpatskej Ukrajine.

Zatiaľ čo na Slovensku boli ako mučeníci komunistického režimu do tejto chvíle beatifikovaní spolu s gréckokatolíckym redemptoristom o. Metodom Dominikom Trčkom blahoslavení biskupi Peter Pavol Gojdič a Vasiľ Hopko, územie súčasnej Zakarpatskej Ukrajiny dalo svetu blaženého hieromučeníka Teodora Romžu, ktorý oslavil Boha svojou mučenickou smrťou pred 70 rokmi v noci z 31. októbra na 1. novembra 1947.

ŠTÚDIÁ

Jeho kult i životné svedectvo sú doteraz živé aj medzi gréckokatolíkmi na Slovensku. S bl. Teodorom Romžom ich spája starobylá Mukačevská eparchia, ktorej bol Teodor biskupom a ktorá dala duchovný a historický základ i našej terajšej Gréckokatolíckej cirkvi sui iuris na Slovensku. Vzhľadom na to, že Mukačevská eparchia, ktorú blahoslavený mučeník ako biskup spravoval a ktorá teraz leží na území Zakarpatskej Ukrajiny, patrila do júna 1945 Česko-Slovensku, sa Teodor Romža v deň svojej beatifikácie 27. júna 2001 stal paradoxne prvým novodobým mučeníkom z obdobia komunizmu pochádzajúcim z nášho územia.

Blahoslavený Teodor sa narodil 14. 4. 1911 vo Veľkom Bočkove na Zakarpatskej Ukrajine. Po ukončení gymnázia v Chuste sa rozhadol stať kňazom a ro-

ku 1930 vstúpil do gréckokatolíckeho kňazského seminára. V tom istom roku ho mukačevský biskup vladyka Peter Gebej poslal študovať na rímsku Pápežskú gregoriánsku univerzitu, kde absolvoval filozofické a teologické štúdiá. Počas svojho pobytu v Ríme najprv býval v Kolégii Germanicum-Hungaricum, neskôr v Pápežskom ruskom kolégii Russicum, kde sa podľa svedectva súčasníkov zdokonalil v znalosti východnej spirituality a obradu, ktorým ostal po celý život verný.

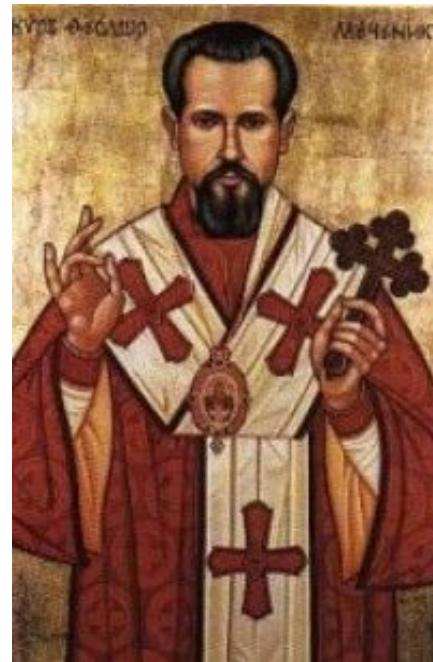
Kňazskú vysviacku prijal 25. decembra 1936 v Chráme sv. Antona Veľkého v Ríme z rúk ruského gréckokatolíckeho biskupa Alexandra Jevreinova.

MLADUČKÝ VLADYKA

Po návrate do vlasti a absolvovaní povinnej vojenskej služby pôsobil v pastorácii. Roku 1939 ho vladyka Alexander Stojka vymenoval za špirituála a profesora filozofie v gréckokatolíckom kňazskom seminári v Užhorode.

Po smrti vladyku Alexandra a v dôsledku komplikácií spojených s teritoriálnymi zmenami na území Mukačevskej eparchie mladučkého Teodora Romžu menovali za biskupa s inštrukciou priať biskupsú vysviacku čo najskôr. V deň svojej biskupskej chirotonie, ktorá sa uskutočnila 24. 9. 1944 v užhorodskej gréckokatolíckej katedrále, mal iba 33 rokov.

Mladého vladyku Teodora čakala neľahká úloha. Spomínané územné zmeny a postupná plánovaná a cielená likvidácia Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie i jeho plánovaná vražda kulminovali 27. 10. 1947, keď bol na neho spáchaný atentát, ktorý mal vyzeráť ako fingovaná autonehoda. Po tom, čo mladý biskup tento útok akoby zázrakom prežil, sovietske NKVD zavŕšilo svoj úmy-

sel zavraždiť mladého biskupa v nemocnici v Mukačeve. Blahoslavený Teodor Romža vydýhol naposledy v dôsledku smrtiacej injekcie v noci z 31. októbra na 1. novembra vo veku 36 rokov.

OZDOBA CIRKVI

Ako kresťania žijúci v 21. storočí sa teraz oprávnene pýtame, akým spôsobom môže byť pre nás život hieromučeníka Teodora inšpiráciou a povzbudením?

Je zrejmé, že naše časy so sebou prinášajú iné a často zložitejšie výzvy, než akým čelil vladyka Teodor. Spôsob, akým im máme čeliť a ktorým nás inšpiruje aj tento blahoslavený mučeník, však nepodlieha času a ostáva stále ten istý.

Časť večierne sviatku bl. Teodora pozýva veriacich na modlitbu a na oslavu mučeníka Teodora týmito slovami: „*Pristúpite, kresťania karpatskej zeme, oslávme zázračnú ozdobu našej Cirkvi. Radosť anjelov na nebesiach i zborov svätých. No pre hrozného démona je bolest'ou. Dobre ukončil svoj beh a nedeliteľnú vieri uchránil bez poškvrny. Z rúk vsemohúceho Boha prijal jasný veniec víťazstva a vstúpil do žiarivých nebeských siení.*“

Mladučký biskup a mučeník vedel, že jediným, kto má moc darovať človeku „veniec víťazstva“, je Ježiš, ktorému s láskou slúžil. V predtuche blížiacich sa udalostí ešte ako mladý, ani nie 30-ročný kňaz, napísal v liste v októbri roku 1939 svojmu priateľovi v Ríme tieto prorocké slová: „*A čo na tom, že ma zabijú? Zomrieť pre Krista znamená večne žiť.*“

SAMUEL JACKANIČ, SJ

Na okraji Paríža sa konali stretnutia katolíkov a pravoslávnych, aby sa lepšie porozumeli

Parížske stretnutia

Vasiliy Myazin: *Reč na vrchu*

Ked' po októbrovom bol'sevickom puči v Rusku v roku 1917 boli nútení odísť do exilu a usadiť sa v západnej Európe ruskí náboženskí myslitelia, prišli do bezprostredného styku s rímskym katolicizmom a protestantizmom.

Vplyvný ruský filozof, publicista, teológ a mystik Vladimir Sergejevič Soloviov (1853 – 1900) ako iniciátor ruskej náboženskej filozofie jej odkázal s filozofiou všejednoty aj svoje ekumenické idey, ktoré našli väčší či menší ohlas u jej jednotlivých predstaviteľov, ku ktorým patril Nikolaj Alexandrovič Berd'ajev

(1874 – 1948), Sergej Nikolajevič Bulgakov (1871 – 1944), Nikolaj Onufrijevič Losskij (1870 – 1965), knieža Sergej Nikolajevič Trubeckoj (1862 – 1905), jeho brat knieža Jevgenij Nikolajevič Trubeckoj (1863 – 1920), Pavel Alexandrovič Florenskij (1882 – 1937), Dmitrij Sergejevič Merežnikovskij (1866 – 1941), Lev Platonovič Karsavin (1882

– 1952), Boris Petrovič Vyšeskavcev (1877 – 1954), Ivan Abramovič Iljin (1883 – 1954), Semion Ľudvigovič Frank (1877 – 1950) a iní.

KONTAKTY S ANGLIKÁNMI

Pravoslávni v exile dostali hierarchickú organizáciu zásluhou moskovského patriarchu Tichona, ktorý roku 1922 ešte stačil menovať volyňského arcibiskupa Eulógia metropolitom ruskej pravoslávnej cirkvi v západnej Európe. Arcibiskup Eulógios sa usadil v Paríži, ktorý sa tak stal strediskom ortodoxných Rusov na Západe. V Paríži založili Pravoslávny bohoslovecký inštitút svätého Sergeja, ktorý sa časom stal významným ekumenickým strediskom, kde sa stretali predstavitelia rôznych kresťanských konfesii.

Na ekumenickej konferencii v Lausanne roku 1927 zástupcovia pravoslávnej cirkvi vyjadrili svoj postoj k ekumenickému hnutiu slovami: „*Pravoslávna cirkev sa zásadne zúčastní na ekumenických konferenciách, ale v nijakom prípade nebude robiť ústupky.*“

Pravoslávny bohoslovecký inštitút sv. Sergeja vyvíjal činnosť upriamenu na zblíženie s protestantmi, no najmä s anglikánmi. Anglikánska cirkev oddávna vyhľadávala kontakty s pravoslávnymi a skutočne sa uzavrelo piateľstvo medzi oboma vyznaniami, i keď na ceste k úplnému porozumeniu medzi nimi stála vážna prekážka. Niektorí pravoslávni teológovia totiž neuznávali anglikánske svätenia bez zachovania apoštolskej postupnosti, iní ich uznávali len čiastočne.

STYKY S KATOLÍKMI

Styky medzi pravoslávnymi a katolíkmi boli sprvu len sporadické a nemali oficiálny ráz. Uskutočnilo sa niekoľko stretnutí intelektuálov oboch vyznanií, ktorí sa nachádzali v krúžku Marcela Péguyho a Vsevoloda Fogta. Prichádzali na ne aj predstavitelia protestantizmu.

Podobný krúžok založili aj Jacques a Raissa Maritainovci, ktorí filozoficky stáli na pozíciach neoscholastiky. Z ruských mysliteľov podstatne prispieval k vzájomnému zblíženiu najmä Nikolaj Berd'ajev.

Helena Izvolská, dcéra ruského cárskeho vyslanca v Turíne, neskôr velvyslanca pri Svätej stolici, katolíčka, vo

»»

svojej knihe *Light before Dusk* (*Svetlo pred súmrakom*) spomína na stretnutia u Maritainovcov. Bývali na okraji Paríža v Meudone a len tri kilometre od nich, v Clamarte, sa nachádzala vila, v ktorej býval N. Berd'ajev so svojou manželkou Lýdiou Judifovnou, ktorá podľa H. Izvolskej bola tiež ruská katolíčka. Maritain zavše pozval niekto-reho z pravoslávnych Rusov, aby vysvetlovali cirkevné učenie alebo hovorili o pomeroch v Rusku. Izvolská píše, že často pozorovala, ako Rusi, ktorí navštívili Maritanovcov, im hneď dôverovali a upúšťali z obranného postoja, ktorý inak často zachovávali voči katolíkom.

U BERĐAJEVA V CLAMARTE

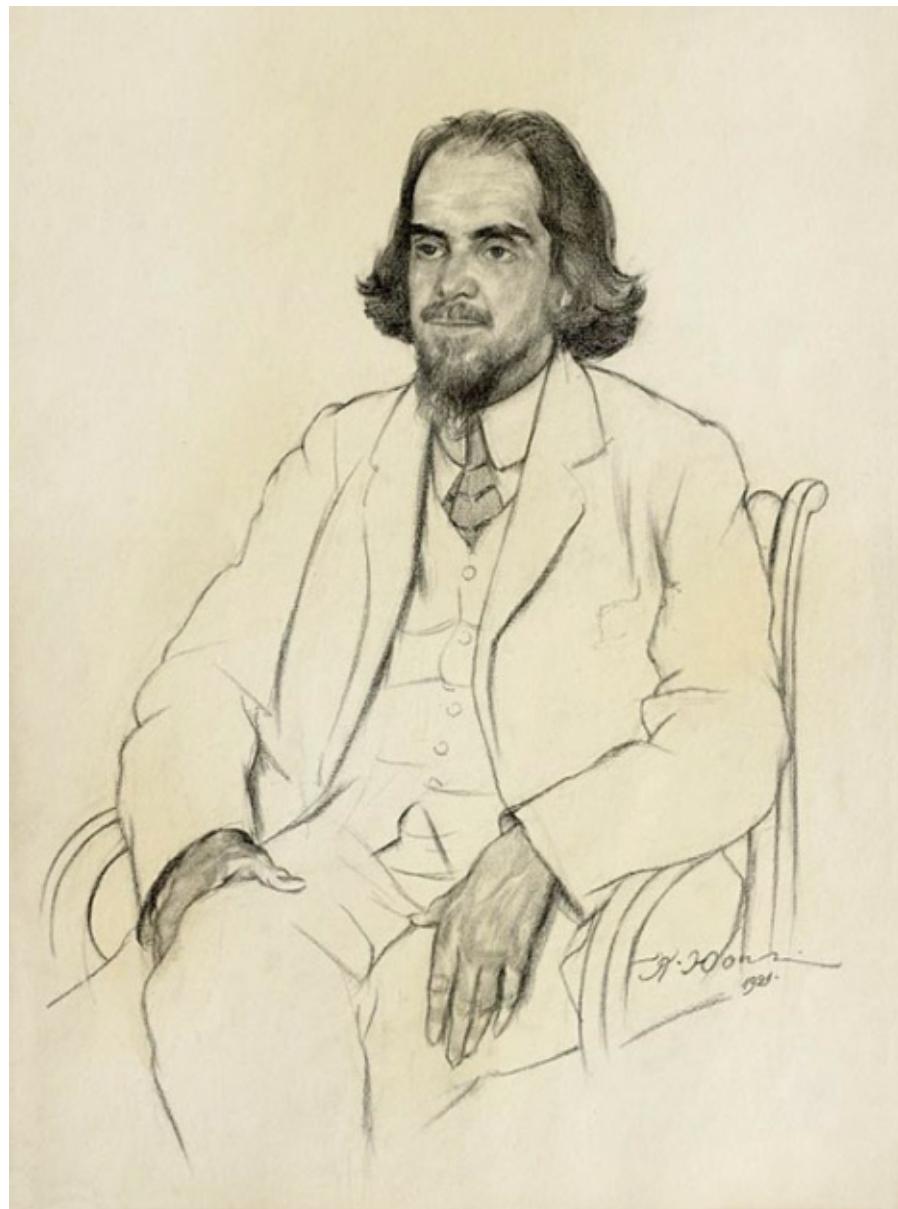
Podobné schôdzky ako u Maritainovcov sa konali aj u Nikolaja Berd'ajeva. Cieľom stretnutí bolo dosiahnuť lepšie porozumenie s katolíkmi. Okrem Maritainovcov sa na nich zúčastňovali francúzsky katolícky kritik a esejista Charles du Bos, ktorý bol Maritainov blízky priateľ a významný spolupracovník časopisu *Nouvelle Revue Francaise*, filozof-existencialista Gabriel Marcel, ktorý len nedávno konvertoval na katolicizmus, biskup Michel d'Herbigny, ktorý v prvej polovici dvadsiatych rokov organizoval pomoc hladujúcemu Rusku, Emmanuel Mounier, personalista a redaktor časopisu *Esprit*, ako aj iné osobnosti.

H. Izvolská sa zmieňuje o debatách, ktoré sa viedli na týchto schôdzkach. Zvlášť zaujímavé bolo, keď si vymieňali názory dvoja silní a hlbaví duchovia – Maritain a Berd'ajev. Prvý však bol priveľmi prísny tomista a druhý zasa predstaviteľ východného mysticizmu, takže priblíženie názoru bolo zdĺhavé.

Rozhovory v Clamart síce neviedli ku konečnému porozumeniu, ale aj tak ukázali, aké dôležité môže byť vzájomné doplňanie dvoch typov myslenia. V čom sa však obaja myslitelia úplne stretli, bolo pole sociálnych problémov. Zbližovalo ich kresťansko-humanisticke myslenie, ktoré bolo u oboch zvlášť vyvinuté. Vedľa, ako je známe, sám Maritain, ako aj Berd'ajev, mali osobnú skúsenosť so socializmom, ku ktorému sa spočiatku hlásili.

HLAS PRAVOSLÁVIA

V svojej filozofickej autobiografii *Samopoznaniye* sám Berd'ajev spomína na roky, keď z jeho iniciatívy dochádzalo v Paríži k celému radu interkonfesio-nálnych stretnutí. Niekoľko rokov sa v Ruskom dome na Boulevard Mont-

Nikolaj Alexandrovič Berd'ajev

parnasse konali stretnutia pravoslávnych s osobnosťami francúzskeho katolicizmu a protestantizmu. Francúzski katolíci a protestanti sa prvý raz stretli a zhovárali zoči-voči na náboženskej báze na ruskej pôde. Každej strane sa tu odkrývala málo známa, cudzia, ale stále tá istá kresťanská oáza v beznáboženskej pustatine nevraživého sveda voči kresťanstvu. Na týchto schôdzkach sa vyjasňovala základná jednota v Kristovi a zároveň rozdielnosť v typoch náboženského myslenia a v charaktere duchovnosti.

Berd'ajev býval na týchto stretnutiach veľmi aktívny, ale, ako hovorí vo svojich spomienkach, duševne sa cítil dosť trápne. Všetci totiž hovorili akoby v mene svojich cirkví. Berd'ajev nikdy nemohol hovoriť za nejaký kolektív, za nejakú stranu ani prúd, zvlášť nemohol hovoriť ani v mene cirkvi. Mohol

vyjadrovať iba vlastné myšlienky, vlastný svetonázor, vlastnú náboženskú filozofiu. Medzitým západní kresťania, najmä počas prvých stretnutí, chápalí jeho myslenie ako typicky pravoslávne, bezmála ako hlas cirkvi. Jeho knihy sa prekladali do mnohých jazykov, veľa sa čítali a podľa nich sa posudzovalo ruské pravoslávie.

Berd'ajev bol populárny najmä v Anglicku. Anglické a anglo-katolícke kruhy sympatizujúce s ruským pravoslávím boli v podstate prejavom sympatií k filozofovi. Berd'ajevova popularita na západe zabraňovala konzervatívnym pravoslávnym kruhom prejavovať voči nemu otvorenú nevraživosť. Vytvárala sa ľaživá atmosféra, v ktorej bolo málo pravdivosti a úprimnosti.

JÁN KOMOROVSKÝ
(Podľa knihy *Una Sancta*, Bratislava, Lúč, 2004)

Listu sv. Klementa Korint'anom sa pripisoval takmer kánonický charakter

Štvrtý pápež

Pápež Benedikt XVI. sa počas generálnych audiencií venoval katechémam zameraných aj na najvýznamnejších cirkevných spisovateľov prvých štyroch storočí kresťanstva. Túto sériu začal sv. Klementom Rímskym.

Svätý Klement bol rímskym biskupom v posledných rokoch prvého storočia. Po Línovi a Anaklétovi bol tretím nástupcom sv. Petra. Pokial' ide o jeho životopisné údaje, najdôležitejším svedectvom sú slová svätého Ireneja, lyonského biskupa pred rokom 202. Ten dosvedčuje, že Klement „videl apoštolov“, „streltol sa s nimi“ a „v ušiach mal ich kázanie a pred očami ich tradíciu“ (*Proti bludom*).

Neskoršie svedectvá z obdobia medzi štvrtým a šiestym storočím prisudzujú Klementovi titul mučeníka.

LIST KORINTĀNOM

Autorita a prestíž tohto rímskeho biskupa boli také veľké, že sa mu pripisovali viaceré diela, no jediným spisom, pri ktorom si môžeme byť istí Klementovým autorstvom, je *List Korint'anom*. Veľký „archivár“ počiatkov kresťanstva, Eusebius Cézarejský, o ňom píše toto: „Zachoval sa Klementov list, ktorý sa považuje za pravý, významný a obdivuhodný. Napsal ho v mene cirkvi v Ríme cirkvi v Korinte... Vieme, že už oddávna, a aj dnes, sa verejne číta počas zhromaždení veriacich“ (*Cirkevné dejiny*).

Tomuto listu sa pripisoval takmer kánonický charakter. Na začiatku spisu, ktorý bol napísaný po grécky, sa Klement žaluje, že „*nepredvídané protivenstvá, ktoré sa udiali jedno za druhým*“ (1, 1), mu zabránili rýchlejšie zasiahnutie. Tieto protivenstvá treba stotožniť s prenasledovaním kresťanov za cisára Domiciána, a preto dátum nápisania listu musí siaháť do obdobia bezprostredne po smrti cisára a skončení prenasledovania, to znamená hneď po roku 96 (*tento rok je pravdepodobne 1 920 výročie – pozn. red.*).

Podnetom na Klementov zásah boli vážne problémy, v ktorých sa topila cirkev v Korinte: Niekoľko mladých nespokojencov totiž zosadilo presbyterov komunity. Túto bolestnú udalosť zno-

vu spomína svätý Irenej, keď píše: „*Za Klementa došlo k nemalému sporu medzi bratmi v Korinte. Rímska cirkev poslala Korint'anom veľmi významný list, aby sa v pokoji zmierili, obnovili svoju vieru a ohlasovali tradíciu, ktorú nedávno predtým sami prijali od apoštolov*“ (*Proti Bludom*).

Mohli by sme teda povedať, že tento list predstavuje prvé uplatnenie primátu Ríma po smrti svätého Petra.

NADVÄZNOSŤ NA PAVLA

Klementov list nadvázuje na témy, ktoré obľuboval svätý Pavol – ten Korint'anom napísal dva veľké listy –, a to najmä na stále aktuálnu teologickú dialektiku medzi indikatívom spásy a imperatívom etického zaangažovania.

Na samom začiatku stojí radosná zvest' o milosti, ktorá prináša spásu. Pán nás predbieha a dáva nám svoje odpustenie, dáva nám svoju lásku, milosť, že môžeme byť kresťanmi, jeho bratmi a sestrami. Je to zvest', ktorá napĺňa náš život radosťou a dodáva istotu nášmu konaniu. Pán nás vždy predchádza svojou dobrotom a Pánova dobrota je vždy väčšia než všetky naše hriechy. Musíme sa teda usilovať konáť v zhode s týmto darom, ktorý sme dostali, a na zvest' o spásе musíme odpovedať tým, že budeme s ochotou a odhodlaním kráčať po ceste obrátenia.

V Klementovom liste je v porovnaní s pavlovským vzorom novinkou to, že po doktrinálnej a praktickej časti, ktoré sa nachádzajú aj vo všetkých Pavlových listoch, Klement pripája „veľkú modlitbu“, ktorá prakticky uzatvára celý list.

LAIKOS

Bezprostredný podnet na napísanie listu dal rímskemu biskupovi príležitosť rozpísť sa o identite Cirkvi a o jej poslaní. Ak v Korinte došlo k nešvárom, poznamenáva Klement, dôvod treba hľadať v ochabnutí lásky a ostatných

Bl. Lev IX.

Giovanni di Paolo: *Sv. Klement Rímsky*

základných kresťanských čností. Preto vyzýva veriacich na pokoru a bratskú lásku, teda na dve čnosti, ktoré sú skutočnými piliermi života v Cirkvi: „*Sme svätým dedičstvom,*“ napomína Klement, „*robme teda to, čo si od nás svätość vyžaduje*“ (30, 1).

»»

Rímsky biskup osobitne pripomína, že sám Pán „*ustanovil, kde sa majú konáť bohoslužby a kto ich má vykonávať, aby sa všetko konalo sväto a podľa jeho priania, a aby sa to páčilo jeho vôle. Najvyššiemu kňazovi boli totiž zverené jemu náležiace bohoslužby, kňazom boho určené im náležiace miesto a leviti vykonávali takisto im náležiace vlastné služby. Laik sa má riadiť predpismi pre laikov*“ (40, 1–5; všimnite si, že v tomto liste z konca prvého storočia sa po prvý raz v kresťanskej literatúre objavuje grécky výraz *laikos*, ktorý znamená člen Božieho ľudu – *laos*).

IDEÁL CIRKVI

Tým, že pripomína liturgiu starého Izraela, odhaluje Klement svoj ideál Cirkev. Zhromažďuje ju „*jediný Duch milosti, ktorý je na nás vysiata*“, ktorý dýcha v jednotlivých údoch Kristovho tela, v ktorom sú si všetci, spojení bez akéhokoľvek rozdelenia, „*navzájom údmi*“ (46, 6–7).

Jasné rozlišovanie medzi „laikom“ a hierarchiou vôbec neznamená vyjadrenie protikladu. Vyjadruje iba toto organické spojenie v rámci tela, organizmu, s jeho rozličnými funkciami. Cirkev totiž nie je miestom zmätku a anarchie, kde si každý hocikedy môže robiť, čo sa mu zapáči. V tomto organizme s vymedzenou štruktúrou každý vykonáva svoju službu podľa toho, aké dostal povolenie.

Čo sa týka predstavených spoločenstva, Klement jasne vyslovuje náuku o apoštolskej postupnosti. Zákony, ktorými sa riadi, pochádzajú v konečnom dôsledku od samotného Boha. Otec poslal Ježiša Krista a on zas vyslal apoštolov. Títo potom poslali prvých predstavených spoločenstiev a zariadili, aby po nich nasledovali ďalší muži, ktorí toho budú hodní. Všetko sa teda deje „*usporiadane podľa Božej vôle*“ (42). Týmito slovami a týmito vetami svätý Klement ukazuje, že Cirkev nemá politickú štruktúru, ale štruktúru sviatosnú. Božie konanie, ktoré k nám prichádza v liturgii, prechádza naše rozhodnutia a naše myšlienky. Cirkev je predovšetkým Boží dar, a nie nás výtvor. Jej sviatostná štruktúra je preto nielen zárukou spoločného poriadku, ale aj tohto prvenstva Božieho daru, ktorý všetci potrebujeme.

VEĽKÁ MODLITBA

„*Veľká modlitba*“ v závere listu dáva celej predošej argumentácii kozmický rozmer. Klement chváli Boha a d'akuje mu za jeho obdivuhodnú a starostlivú lásku, s ktorou svet stvoril a s ktorou

ho nadálej posväcuje a viedie k spáse. Osobitne dôležitá je prosba za vladárov. Po niektorých úryvkoch z *Nového zákona* totiž predstavuje najstaršiu modlitbu za politické inštitúcie. Takto, hned po skončení jedného prenasledovania a s vedomím, že po ňom prídu aj ďalšie, sa kresťania neprestávajú modliť za tých istých predstaviteľov moci, ktorí ich nespravidlivo odsúdili. Odôvodnenie je predovšetkým historické: Za prenasledovateľov sa musíme modliť preto, lebo sa za nich modlil aj Ježiš na kríži.

Táto modlitba však obsahuje aj náuku, ktorá po celé stáročia určovala postoj kresťanov k politike a štátu. Tým, že sa Klement modlí za predstaviteľov moci, uznáva legitímnosť politických inštitúcií v poriadku, ktorý stanovil Boh. Zároveň dáva najavo, že mu záleží na tom, aby nositelia moci boli poslušní Bohu a aby „*moc, ktorú im dal Boh, vykonávali v pokoji, miernosti a láskevosti*“ (61, 2). Cisár nie je všetko. Objavuje sa nová suverénna moc, ktorej pôvod

a podstata nepramenia z tohto sveta, ale „*zhora*“. Je to moc Pravdy, ktorá si aj voči štátu vyhradzuje právo byť počúvaná.

List Korint'anom sa teda zaoberá viačerími témami, ktoré sú stále aktuálne. Jeho význam spočíva v tom, že už od prvého storočia dokladuje zaangažovanosť rímskej cirkvi, ktorá v láske predsedá všetkým ostatným cirkvám. V rovnakom duchu si osvojime prosby „*veľkej modlitby*“, v ktorej rímsky biskup zdvíha svoj hlas v mene celého sveta: „*Pane, nech zažiarí nad nami tvaja tvár v blaženom pokoji; chráň nás svojou mocnou rukou. Vzdávame ti vďaka prostredníctvom Najvyššieho Kňaza a Vodcu našich duší, Ježiša Krista, skrze ktorého ti patrí sláva a chvála, teraz i z pokolenia na pokolenie a na veky vekov. Amen*“ (60–61).

Benedictus PP XVI

(Medzititulky a odseky: redakcia)

Cirkvní Otcovia chápali prechod ku kresťanskej liturgii ako proces zduchovnenia

Spievajte Pánovi pieseň novú

Ak chceme pochopiť, aký význam má hudba v rámci kresťanskej liturgie, je pre teológiu posvätnej hudby veľmi dôležité poukázať na významné miesto, ktoré zastávajú názory cirkevných Otcov.

Postoj cirkevných Otcov treba počítať v kontexte, v ktorom jestvovala oprávnená komunikácia medzi kresťanstvom a platonizmom. Aj keď ich učenie o hudbe je naozaj obsiahle, nie je možné predstaviť učenie Otcov v absolvútej mieri. Naším úsilia bude pochopiť, v akom filozofickom a kultúrnom kontexte sa nachádzali jednotliví cirkevní otcovia, keď hovorili o hudbe.

PAVLOVA RADA

V *Novom zákone* je možné nájsť viacero pasáží, v ktorých sú prítomné hudba a spev (*Mt 14, 6-8; 26, 30; Sk 16, 25-26; 1 Kor 14,15; Zjv 4,8; 5,8-9*). Nasledujúce slová svätého Pavla sú veľmi príznačné: „*Kristovo slovo nech vo vás bohatu prebýva. Vo všetkej múdrosti sa navzájom poučajte a napomínajte a pod vplyvom milosti spievajte Bohu vo svojich srdciach žalmy, hymny a duchovné piesne*“ (*Kol 3, 16*).

Tieto slová nám poskytujú dostatočný príklad toho, že hudba nebola v prvotných kresťanských časoch niečim, čo by bolo zaznávané. Zo spomínaných, ale i iných biblických textov Otcovia čerpajú svoju náuku o hudbe a speve.

Kresťanstvo sa rozvíjalo v prostredí hebrejského sveta a zároveň i v prostredí pohanov. Preto bolo nemysliteľné, aby sa kresťania nedostali s týmto reálitami do konfrontácie aj na hudobnom

poli. Hudba sa už od začiatku spájala s náboženstvom ako jeden z prostriedkov na napomáhanie vzťahu božskej a ľudskej sféry. Veď hudba bola prítomná aj v pohanských kultoch.

Otcovia však mali jeden veľmi dôležitý cieľ: Jasným spôsobom odlišiť, že kresťanská liturgia je rozdielna od pohanských kultov vo svojej podstate, a hudba, ktorá sa pri kresťanskej liturgii používa, je toho dôkazom.

ODLÍŠENIE OD POHANSTVA

Arnóbius v diele *Adversus nationes* ukazuje svoj odpor voči hudbe používanej v pohanských kultoch. Gregor Naziánsky hovorí, že kresťanské hymny zaujali miesto bubnov a tamburín a pohanské spevy nahradili žalmami. Tamburíny sú v tomto prípade modelom, ktorým chcel Gregor charakterizovať pohanský kult. Podľa neho používanie hudobných nástrojov je nahradené duchovnou radosťou tých, ktorí participujú na kulte pravého Boha. Vyhlúčiť akúkoľvek nečistotu v kresťanskom kulte aj na hudobnom poli bolo veľmi silným úsilím v teológii Otcov.

Klement Alexandrijský porovnáva grécky pohanský svet a zvyklosti kresťanov, keď hovorí, že hudobné nástroje sú spojené s vojnou, zatiaľ čo človek musí byť nástrojom pokoja. Preto sa človek v láske k Bohu a k blížnemu stáva naozajstným nástrojom vďak.

Niekterí cirkevní Otcovia – napríklad Anton, Pachomius, Bazil, Ján Chrysostom, Gregor Veľký a iní – zastávajú názor, že *psallere (spievať žalmy)* je správnym spôsobom, ako chváliť Boha. Monastický život, ktorý v časoch Otcov doštvával svoje prvé kontúry na rôznych miestach, bol neodmysliteľne spojený so spevom. Cirkevní Otcovia v komentároch k žalmom a vo svojich homíliach sami hovoria, že spev žalmov je v úzkom vzťahu s mníšskym spôsobom života a s mníšskymi čnosťami.

RATZINGEROVE CITÁCIE

Kardinál Joseph Ratzinger v tejto súvislosti necituje mnohé texty kresťanského staroveku explicitne. Pravidelne sa však odvoláva na Otcov implicitne.

Explicitným príkladom je použitie textu Hieronyma. Jeho komentár na *List Efezanom* je vhodným príkladom, keď hovorí o tom, že Bohu treba spievať nie hlasom, ale srdcom. Hlasivky a hrdlo sa nemajú potierať liekmi tak, ako je v prípade hercov. Tým sa vyhne tomu, že v chráme by zneli melódie a spevy podobne, ako je tomu v divadle.

Iný text, ktorý kardinál Ratzinger používa explicitným spôsobom, je citácia jedného z dekrétov pápeža Gregora Veľkého. Tento pápež rozhodol, aby klerici po diakonskej vysviacke neboli viac súčasťou chóru, čím sa malo predísť problémom, ktoré by mohli nastať roz-

>>>

porom medzi krásnym hlasom a životnými mravmi, medzi obdivom zo strany poslucháčov a vážnosťou pred Bohom. Diakonom bolo preto dovolené spievať počas omše iba evanjelium.

Posledný príklad, keď Joseph Ratzinger používa explicitným spôsobom dieľo cirkevných Otcov pri téme posvätnej hudby, je Hieronym, ktorý píše: „*Deus mente colitur magis quam ore*“ – Boh je väčšmi uctievany myslou ako ústami. Tu je možné vidieť paralelu medzi Hieronymom a Augustínom, keď je u oboch vonkajšie vzdávanie chvály Bohu hodnotené menej, ako vyjadrenie vnútorné.

ZÁKAZ NÁSTROJOV

Pre cirkevných Otcov prvých storočí, ktorí boli pod značným vplyvom gréckej filozofie, a taktiež konfrontovaní s pohanskými náboženstvami a synagogálnym kultom Židov, nebolo jednoduché systematizovať akúsi jedno-myseľnú doktrínu o hudbe v kresťanskej liturgii. Preto sa nemôžeme vyhnúť niektorým názorovým napätiám v ich teológii.

Niektoř z týchto napäti možno badať aj v textoch citovaných Otcov. Niektorí z nich nevedeli prekonáť rozpor medzi reálnou hudebou a spevom a ich spojením s pohanským kultom. Preto ich radšej odmietli ako celok, aby sa vyhli čo i len nepatrnému pripodobneniu kresťanstva a pohanstva.

Jedným z dôsledkov, pre nás v súčasnosti nemysliteľným, je napríklad zakaz používania hudobných nástrojov počas liturgie. Inštrumentálna hudba bola pre cirkevných Otcov znakom spájania kresťanskej liturgie a židovského kultu Jeruzalemského chrámu. A tomu to, aj keď len náhodnému spojeniu, sa chceli vyhnúť veľmi zásadne. Ten istý problém bude možné vnímať aj neskôr v diele Tomáša Akvinského. V židovskom chrámovom kulte totiž bola prítomná inštrumentálna hudba. Dokazuje to aj biblický text predstavujúci hudob-

Hans Memling: *Kristus obklopený hrajúcimi anjelmi* (pravý panel, detail)

né nástroje pripravené pre Šalamúnov chrám: „*Z ebenového dreva dal kráľ zhotoviť náradie pre Pánov dom a pre kráľovský palác, d'alej citary a harfy pre spevákov*“ (1 Kr 10, 12a).

SPIRITUALIZÁCIA

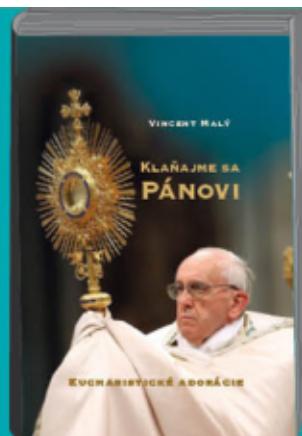
Kardinál Ratzinger však hovorí, že na rozdiel od kultu Chrámu, v synagogálnej liturgii bol prítomný presný opak. Hovorí, že farizeji odmietali inštrumentálnu hudbu. Preto, keď sa cirkevní Otcovia chceli vyhnúť akémukoľvek spojeniu so židovskou liturgiou, aby ustačiťne pripomínali spiritualizáciu veriacich – spiritualizáciu chápanú ako vzdialenie sa od všetkého zmyslového, dostali sa do druhého nechceného extré-

mu. S rozhodnutím odmietnuť hudobné nástroje sa priblížili ešte väčšmi k synagogálnej liturgii.

Kardinál Ratzinger summarizuje tieto myšlienky, keď hovorí, že Otcovia Cirkevi chápali celkový prechod od starozákonného kultu chrámu ku kresťanskej liturgii a od Starého k Novému zákonu ako proces zduchovnenia, spiritualizácie. Usilovali sa, v istom zmysle, o čo najčistejšiu liturgiu, aby sa ubránili pred prehnánym kultom pohanov. To platí obzvlášť pre otca západnej teológie – sv. Augustína. Ten v rámci svojho myšlenia zašiel až tak ďaleko, že obzvlášť pri neofytoch odmietal i obrazy, aby podporil svoju teológiu spiritualizácie.

ANTON ĎATELINKA

**Klaňajme sa
Pánovi**

**Eucharistické
adorácie**

Nad knižkou poézie o Božom služobníkovi Jánovi Havlíkovi

Poézia čistého srdca

Debutová básnická zbierka Jozefa Tomášika *Anjel v cele* je v istom zmysle monotematická, ako to naznačuje jej podnázov *O Božom služobníkovi Jánovi Havlíkovi*.

Vk kontexte súčasnej poézie ide o nezvyčajný počin – venovanie celej kolekcie básní jednej osobnosti, sústredenie sa na jednu métu, vyvinutie tvorivého úsilia v prospech nejakej konkrétnej dobrej veci. Jozef Tomášik to skúsil, nedabajúc na módne trendy, a zrejme v súlade so svojím presvedčením vytvoril básnický portrét človeka, ktorého životný príbeh ho zaujal.

Slová Antona Kreta, uvedené na zadnej strane obálky, sú opodstatnené a výstižné: „Básničky nášho autora nás zaujali predovšetkým ako ničím a nikým neovplyvnené zvolanie básnickej duše po stretnutí s mohutnosťou, dobroiou a schopnosťou odpiúštať zo strany takmer sväorca a týraného človeka ochotného obetovať sa.“

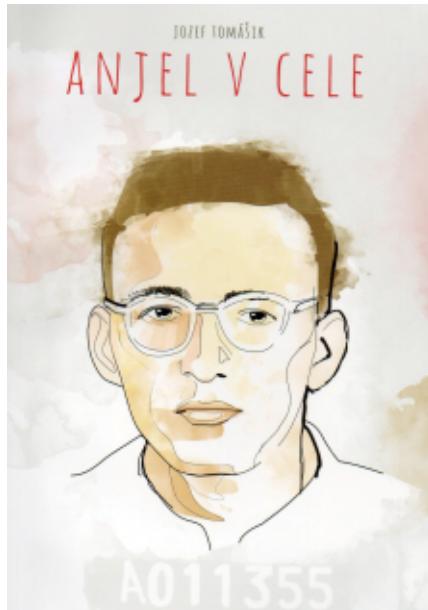
Vskutku, táto poézia čerpá z duchovného prameňa, stvárňuje mohutnosť viery, nádeje a lásky, poukazuje na význam a vznešenosť morálkou motivovanej obeť.

ZMARENÉ PLÁNY

Kandidát na blahorečenie Ján Havlík (1928 – 1965) patrí k tým ľuďom, ktorí v časoch komunistickej totality trpeli za viero v Boha. Jeho veľkou túžbou bolo stať sa misijným kňazom. To ho priviedlo do Misijnej spoločnosti svätého Vincenta de Paul. Stal sa chovancom vincentínskej apoštolskej školy v Banskej Bystrici, kde v roku 1949 zmaturoval. Chcel pokračovať v štúdiach ako bohoslovec, ale to sa mu nepodarilo. Vtedajšia štátна moc zmarila jeho plány.

V roku 1951 Janka Havlíka zatkli a za „trestný čin velezrady“ odsúdili na dlhoročné väzenie. Prepustený bol až v roku 1962, a to vážne chorý. Fyzické a psychické trýznenie a kruté podmienky vo väzení zanechali následky, bol zoslabnutý a onedlho zomrel.

Za múrmami trestníc a pracovných táborov strávil Ján Havlík veľkú časť svojho života, ktorým sa ako červená niť tiahne pevná náboženská viera a z nej plynúca zásadovosť, vernosť ideálu.

O živote Jána Havlíka píše aj P. Augustín Slaninka, CM, v predstavove, kde okrem iného konštatuje: „Jestvuje mučenictvo priame, keď je niekto mučený a zabity, ale existuje aj mučenictvo, keď niekto zomrie na následky neľudského zaobchádzania a trýznenia, a to bol aj prípad Janka Havlíka.“

ÚTLA, ALE PLNOKRVNÁ

Samotná zbierka obsahuje sice len devätnásť básní, je teda pomerne útlá, no napriek tomu pôsobí plnokrvne, otvára čitateľovi bohatú mozaiku obrazov a myšlienok, nabádajúcich k stíseniu a zahľbeniu sa do tajomstva bytia. Autor využíva voľný verš, nie strohý, ani nie rozvláčny. Verše miestami obohačuje a ozvláštnuje eufonickými figúrami, najmä aliteráciou, čím nielen esteticky, ale i významovo vystužuje básnickú výpoved, dáva jej väčšiu pôsobivosť a účinnosť; napríklad v básni *Kaplnka*: „Je žalm zo žaltára a zo žálára kaplnka.“

V týchto básnach všetko tvorí jednotu, všetko spolu súvisí a prelíná sa, všetko

zapadá do plánov Prozretel'nosti – život, ľudia, príroda, jednotlivé udalosti – všetko dostáva zmysel skrize vieri. Svet a dejiny tvoria jeden celok a v duchovnom svetle sa nám ukazujú nové súvislosti, ako o tom svedčí báseň *Slnko v temnotách*: „Namiesto štôly / apoštoli / dolujú v štôlne / atómové slnko.“

DÔRÁZ NA HODNOTY

Aj utrpenie má zmysel, ak je položené na oltár. Z hľadiska večnosti sa ľudský život javí inak ako z aspektu časopriestorového provizória, preto môže básnik napísat' podivuhodné slová: „Boh vtláčil do väzenskej cely veľkosť katedrál“ (báseň *Kaplnka*). Trpiaci človek nezostáva osamotený, celý kozmos je na jeho strane, na jeho strane je všetko okrem zla: „Aj želevná mreža sa prežehnala / a mlčky zhadzovala hrdzavé slzy“ (*Blahoslavený čistého srdca*).

Osobitnou pôsobivosťou sa vyznačujú verše, v ktorých sa lyrický subjekt empaticky priam vnára do situácie Jána Havlíka, chce ospievať veľkosť jeho hradianskej obeť, pretože „mučili a týrali ho pre túžbu po Bohu“ (*Nepláchte, mama*). V básni *Zomrel, lebo mal veľké srdce* čítame: „Spievat' chcem v laviciach / pláčúcich katedrál.“ A v básni *Chvojnický úsmev*: „Na brehu Chvojnici / dnes sediet' chcem /.../ Hľadať na hladine / odraz vlčkovianskej dúhy, / aby som uvidel Boží úsmev, / ktorým sa záiste smiali / aj pery Janka Havlíka.“

Hovorí sa, že nie debut, ale až druhá či tretia kniha ukáže, akú tvorivú pozíciu autor zaujme. Takže, ak Boh dá, časom uvidíme. No bez ohľadu na to: Zbierka *Anjel v cele* vyznieva pozitívne, o to väčšmi, že sa v nej kladie dôraz na faktory dnes často zanedbávané až popierané: dobro a krásu. A tak, paradoxne, Jozef Tomášik svojím príklonom k osvedčeným hodnotám ide dopredu, obchádzajúc sivú zónu súčasnej básnickej spisby.

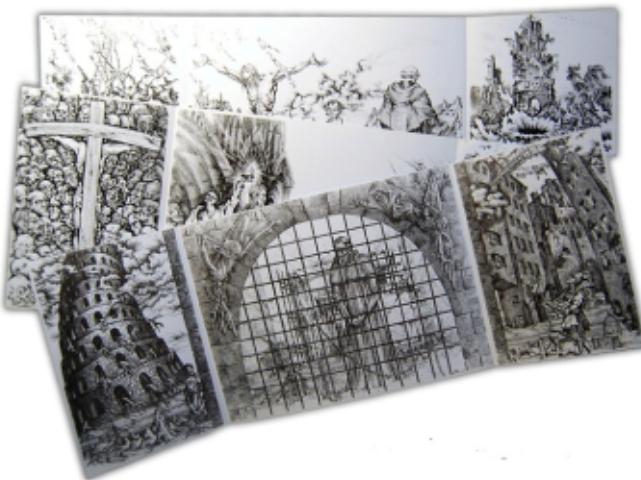
JÁN MARŠÁLEK

Jozef Tomášik: *Anjel v cele*, Bratislava, Misijná spoločnosť sv. Vincenta de Paul, 2014

Anjel v cele

„Údiov JOZEFU TOMÁŠIKU nad obdivuhodným heroizmom bol podnetom k tvorbe zvláštneho básnického obrazu, obrazu ako vyjadrenia citu pre obetu, kde na pozadí javu je uvedomovanie si prepojenia vieri a schopnosti sebaobetovania.“

ANTON KRET

Od Srdca k srdcu

Slnko dnes
akoby nechce zapadnúť
tam kdesi za Moravu.
Ale
do ľudských sŕdc.
Zlatými lúčmi
blúdi po oknách
holičského chrámu,
kde zastane na Srdci
Syna človeka.
Tu, pod Srdcom,
hľadal Lásku
aj chvojnicky posol služby a lásky.
Z Božského Srdca na oltári
vyviera láska odveká.
Od Srdca k srdcu.
A túžil,
nech sa navždy spoja.
Miloval Božské Srdce
a nie jeho,
ale nech sa stane Božia vôle.
Miloval! Miloval! Miloval!

Slnko v temnotách

Darmo sa, slnko, načiahaš,
darmo hľadáš stratené lúče
vincentínskej školy.
Namiesto štôlky
apoštoli
dolujú v štôlni
atómové slnko.
Na cestu do hlbín
žiaria im glorioly,
čo stihli im zažať
mušky svätého Jána.
Sveti aj Jankov žiarivý úsmev
do jáchymovských lágrov,
kde trýzeň hrozná
namiesto hrozna
rozkvitla do metastáz
v kalichoch s vínom.
Na baňu klopajú,
„farári“ fárajú,
do hlbín stúpajú na Sion.

Pieta slovenskej matky

Kostolné veže
tu prerážajú nebesia
ako modliace ruky
slovenských materí.
Kaplnky čakajú
na Boha na poli
a kríze ako svätí
strážia odnepamäti
brehy slovenskej Moravy.
Pod krížom,
kde končí sa dedina,
na prsiach
dvoje rúk zopína
slovenská matka
Justína.
Modlí sa za syna.
Mučeného bez viny
za ostromatími drôtmami
z tŕňovej koruny.
Do dreva Božej muky
zrobene ruky zatína.
A žalostne narieka
ako vylievajúca sa rieka,
ked' jej prinesú
do zjatrenej náruče
svätého Janka Havlíka
v zástupoch u Hospodina.
Ako záhorská dolina,
ktorej dobratívny Boh
položil dúhu do lona,
ďalšia
zo slovenských materí
pripomína
obraz piety Sedembolestnej
zo Šaštína.

Ked' kríže bolia

Na predhorí Karpát
kľačia kostoly.
A na mitrách
železné kríže nesú.
Na chóre korábu
organ sa cíperí
a volá martýrov
k poslednej večeri
vo freskách.
V dolinách do snehu
zaryté kolená,
na pleciach dedičstvo
praotcov Solúna
a na lici chrámu
prázdný rám.
Ked' kríže bolia,
nevinné tváre
krvavé ornáty zaliali.
Do ticha mrznú
na perách vešpery
svätému Jánovi
z Vlčkovian.

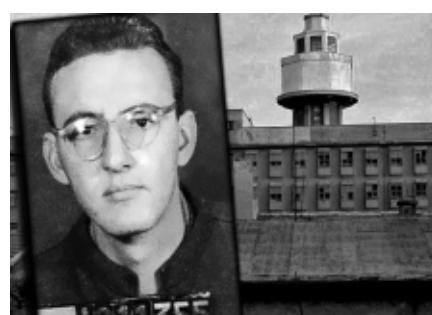
Vázeň č. AO11355

„Prosím slávny súd, aby trest, ktorý chce uložiť tým, čo trpia pre nás, rozdelil medzi nás a mne dal najviac.“

(Janko Havlík)

Jedenásť krutých rokov
za vieru v Boha.
Vyhnaný zo zemského raja
za nepohoršiteľnú lásku k Bohu,
čo pomedzi železné prsty
preteká ako živé striebro
do väzenských celí.
Pretože: „Kde sa dvaja alebo traja
zídu v mojom mene,
tam som aj ja medzi nimi.“

Boh svojimi ranami
raz každú ranu zacelí.
Premení celú
väzenskú celu
na srdcový celopal rehoľníka.

Pred 70 rokmi zavraždili piešťanského dekanu Alexandra Šindelára

Alexander Šindelár sa narodil 23. februára 1888 v obci Čekális, teraz Bernolákov. Keďže sa ľahko učil, rodičia ho poslali roku 1898 do Bratislavu do hlavného katolíckeho gymnázia. V roku 1903 sa stal chovancom Emericiana – malého seminára sv. Imricha.

Po maturite v Ostrihome (1906) počítaval v štúdiu filozofie a teológie v arcibiskupskom seminári sv. Štefana. Za knaza ho v roku 1910 vysvätil ostrihomský generálny vikár biskup Ľudovít Rajner. Ako kaplán pôsobil v Budmericiach, odkiaľ po troch rokoch prešiel do Malženíc, ale už na post farára, na ktorom zotrval 17 rokov. Po Prvej svetovej vojne sa dokonca stal prvým malženickým starostom.

PRÍCHOD DO PIEŠŤAN

Prvým väznejším kontaktom Alexandra Šindelára s Piešťanmi, ktorý je aj historicky zdokumentovaný, bola „Manifestácia katolíckej mládeže v Piešťanoch“. Akcia však upadla do zabudnutia nielen v histórii Piešťan, ale aj v dejinách Cirkvi. Dokumentujú ju len dva članočky a jedna fotografia. Tá bola zverejnená aj v *Zlatej knihe Slovenska*

Komu prvému zazvoní?

Meno katolíckeho kňaza, asesora, piešťanského farára a starostu Piešťan ALEXANDRA ŠINDELÁRA sa takmer vytratilo z historického povedomia. Jeho tragickej smrť zostala doteraz nevyjasnená.

s popisom: „*Porada rímskokatolíckych biskupov a činiteľov rímskokatolíckej cirkve*.“

Dňa 2. marca 1930 prišiel A. Šindelár do Piešťan definitívne – stal sa tu farárom vo Farnosti sv. Štefana, uhorského kráľa. Ako uvádzá *Kronika Piešťan*, v novembri 1936 bol povýšený na dekanu.

Už hned prvý týždeň svojho piešťanského pôsobenia sa ako host zúčastnil aj na zasadaní obecnej rady. Blahodarné pôsobenie A. Šindelára a jeho obľúbenosť v Piešťanoch sa prejavili o čosi vyše roka. Keďže dovtedajšieho starostu Rudolfa Schultza pre neplnenie si povinností odvolali, v septembri 1931 sa konali nové. Za starosta zvolili práve piešťanského farára A. Šindelára, ktorý bol aj predsedom miestnej organizácie HSEĽS. Funkciu starostu mesta vykonával do roku 1938.

PRVÝ MUŽ MESTA

Medzi jeho najväčšie zásluhy v čase hospodárskej krízy patrí zriadenie verejnej sprostredkovateľne práce, organizovanie zbierok potravín a štatvá pre najchudobnejších, ale najmä budovanie infraštruktúry Piešťan.

Za Šindelárovo pôsobenia sa postavili napríklad Krajinský most, Poštový a telegrafný úrad a okresný úrad (terajšia SPŠE) či obecný cintorín. Nadálej sa pokračovalo vo výstavbe vodovodu, kanalizácie telefónnych a elektrických prípojok. Vďaka nemu vzniklo v tomto kúpeľnom meste aj gymnázium.

Srdcia ľudí si však získal najmä svojou otvorenosťou. Ako starosta a správca farnosti stíhal vyučovať náboženstvo, zúčastňovať sa spoločenských, kultúrnych aj športových podujatí a pomáhať chudobným.

Po ukončení funkcie starostu ostával nadálej dekanom a popri tom bol pred-

sedom Hlinkovej slovenskej strany, ako aj prvým podpredsedom Matice slovenskej.

TIE PIEŠŤANSKÉ ZVONY

Po skončení vojny sa piešťanský dekan začal angažovať aj v prospech stavby nového jezuitského kostola. Okrem toho mal ešte jednu veľkú túžbu, ktorej realizáciu akoby dlhoval Piešťancom. A tým bol chýbajúci najväčší zvon na veži farského kostola.

Pôvodne mal kostol tri zvony, inštalované postupne v rokoch 1766 až 1833. K nim pribudol ešte štvrtý, ktorý bol 22. augusta 1870 posvätený titulárnym biskupom Jozefom Durghutom počas jeho liečenia v kúpeľoch. V období prvej svetovej vojny sa tri zvony pre potreby armády roztavili a na veži ostal iba jeden funkčný zvon. Po vojne sa znova osadili dva nové zvony a jeden tzv. školský, ktorým sa pôvodne zvolaival deti do školy, neskôr používal sa ako umieračik.

Alexander Šindelár chcel farskému kostolu vrátiť jeho pôvodný pôvab, a tak sa vyhlásila zbierka na nový zvon – Zvon sv. Antona Paduánskeho. Inštalovali a posvätili ho 2. novembra 1947 na slávnosť všetkých zosnulých – Dušičky, druhého. Iróniou osudu bol určite deň, na ktorý pripadla táto udalosť. Pri svätej omši v deň posviacky zvona, podľa miestneho ústneho tradovania, zaznela aj farárova pamätná veta: „Komu asi prvému zazvoní?“

DEMONŠTRÁCIA

To, čo nasledovalo po slávnosti, tušil málokto. Spomínaný rok 1947 bol pre slovenskú spoločnosť od začiatku niečim výnimočným. Pozornosť verejnosti sa sústredovala na proces s bývalým prezidentom Jozefom Tisom, ktorý sa začal 2. decembra 1946. Bolo to prvý

>>>

raz v historíí Slovákov, čo bol súdený najvyšší predstaviteľ krajiny a kňaz. Vedenie štátu preto počítalo s nevôleou Slovákov prijať tento proces ako legitimný nástroj spravodlivosti a vopred sa na to pripravilo. Bezpečnostné orgány si ešte v novembri 1946, mesiac pred začatím procesu, vytipovali 30 okresov, kde predpokladali, že 50 % alebo nadpolovičná väčšina obyvateľov je proti odsúdeniu prezidenta J. Tisu. K týmto okresom zaradili aj Piešťany.

Jozefa Tisu mali Piešťanči ešte v živej pamäti, pretože niekoľko ráz mestu navštívil. A práve v Piešťanoch sa skutočne 19. marca 1947 uskutočnila demonštrácia proti procesu s Tisom. Podľa vyhlásenia veliteľstva Národnej bezpečnosti sa na demonštrácii zúčastnilo asi 1 200 – 1 500 osôb. Za asistencie príslušníkov Zboru Národnej bezpečnosti, vojska a miestnej polície demonštrantov rozohnali a asi 40 osôb bolo zatknutých.

TRAGÉDIA NA FARE

Vráťme sa opäť do 2. novembra 1947. Po slávnostnom požehnaní zvona, sa pán farár odobral na faru a tu bol po ôsmej hodine večer pištoľou zastrelený. Mŕtve telo sa našlo krátko po incidente, dokonca páchatel'ov miestni obyvatelia aj prenasledovali. Žiaľ, doteraz nie je známe, kto telo objavil, či miestny kaplán, kostolník alebo veriaci. Telo zastreleného farára ostalo pravdepodobne na mieste dlhší čas, pokiaľ sa nevykonali potrebné kriminalistiké úkony. O vražde farára bol ihned informovaný trnavský apoštolský administrátor Ambráz Lazík, ako aj predseda Spolku sv. Vojtecha v Trnave Ján Pöstyényi.

Podľa spomienok žijúceho pamätníka Jozefa Prištica z Piešťan, ktorý v tom čase pri farárovi Šindelárovi miništroval, išiel ráno ako zvyčajne na omšu, predtým sa vždy zastavil na fare. No v to ráno bolo pred farou plno ľudí, a tak sa spýtal, kde je pán farár, no dozvedel, že pán farár je mŕtvy. Pán Prištic si spomína, že podišiel dopredu a tam videl vo dverách ležať na zemi zastreného Šindelára.

Po čine sa začalo aj pátranie a prípad sa vyšetroval. Zistilo sa, že páchatel' mieril na spánok a útok viedol zboku. Páchatel' či páchatelia však ostávajú až doteraz neznámi, rovnako ako motív činu. Motív mohlo byť viac. Išlo o veľmi aktívneho kňaza, udržiavajúceho na vysokej úrovni náboženský život. Bol všeobecne oblúbený. Mohol mať aj veľa skrytých i otvorených nepriateľov.

Ak pripustíme politický motív, je možné, že ho obviňovali z vyvolania demon-

Z rúk Alexandra Šindelára prijali prvé sväté prijímanie stovky piešťanských detí

štracie proti odsúdeniu J. Tisu v Piešťanoch, prípadne chceli od neho získať informácie, ktoré odmietol poskytnúť.

kých v Pánovi zbožných zosnulých a v modlitbe na všetkých zomrelých spoľubratov.)

POHNUTIE A PLAČ

Posledná rozlúčka s oblúbeným kňazom sa konala 5. novembra 1947 na „hornom“ cintoríne na Žilinskej ceste. Pohrebné obrady viedol biskup Lazík za účasti kňazov a veriacich z Piešťan a okolia. Podľa kroniky sa pohrebu zúčastnilo asi 10 000 ľudí.

Kázeň mal piešťanský rodák Vojtech Jánsky, farár vo Valašskej Belej. „Sotva začal kazateľ rozprávať o tragicom konci nebohého, nastalo všeobecné pohnutie a plač ako spontánny výraz bôlu nad stratou oblúbeného pastiera. Tento všeobecný bôl ukázali piešťanskí veriaci už v dňoch pred pohrebom, ked v nepretržitých radoch prichádzali k telesným pozostatkom svojho duchovného pastiera, aby mu vzdali svoju poslednú poctu a modlili sa za jeho duševné spasenie,“ uviedli Katolícke noviny.

Zmienku o smrti A. Šindelára obsahuje aj Zoznam kňazov Trnavskej apoštolskej administratúry z roku 1947, v ktorom sa píše: „Alexander Šindelár okresný školský vikár; assessor; farár v Piešťanoch, vo 59. veku života, 37. veku kňazstva, 2. novembra 1947, večernej hodine 9. vo fare svojej AD IGNOSTIS SICARIS OCCITUS EST. ANIMAS DEFUNCTORUM PIIS AD ARAM ORATIONIBUS OMNIUM CONFRATRUM COMMENDO.“ (Zavraždený z dôvodu neznámej príčiny. Pamäťajme na všet-

NEZABUDNÚŤ

V odbornej historickej literatúre sa táto tragická udalosť vôbec nespomína. Výnimkou je jediná zmienka, a to v knihe historika Róberta Letza *Slovensko v rokoch 1945 – 1948 na ceste ku komunistickej totalite: „Okrem prenasledovania kňazov došlo aj k zločinu vraždy. Vo večerných hodinách dňa 2. 11. 1947 bol v chodbe r.- k. farského úradu v Piešťanoch pištoľou ráže 7,65 mm zastrelený farár Alexander Šindelár, známy ako priateľ A. Hlinku, poslanec Slovenského snemu, redaktor Pútnika Svätovojtešského, starostlivý člen obecného zastupiteľstva v Piešťanoch. Podľa strohej správy Kriminálnej ústrednej v Bratislave „neznámi páchatelia po spáchaní činu ušli. Pri prenasledovaní civilným obyvateľstvom páchatelia niekoľkokrát vystrelili, avšak nikoho nezasiahli. Pohnútku činu nie je dosiaľ zistená.“*

Spomienka na piešťanského starostu a dekanu Alexandra Šindelára je v Piešťanoch stále živá. Postupne však, ako poslední pamätníci na A. Šindelára odchádzajú z tohto sveta, odchádza s nim aj živá pamiatka na neho...

Alexander Šindelár celkom iste patrí nielen do histórie Piešťan, ale aj Slovenska.

STANISLAV ŽLNAY
(Snímky: archív autora)

Prvý životopis kandidátky blahorečenia

Anka Kolesárová

Necháť na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Svätá Katarína Alexandrijská

Obraz Svätá Katarína Alexandrijská predstavuje kresťanskú mučenicu zo štvrtého storočia, a to pozoruhodným spôsobom, ktorý môže byť mimoriadne inšpiratívny.

Vsúlade s ikonografickou tradíciou sa na obraze objavujú symboly jej umučenia, ale *inak nič*. Tento Caravaggiov minimalizmus môhol vzbudiť rozpaky, najmä vo svojich časoch, ale je veľmi pravdepodobné, že bol úmyselný, cielený.

Na rozdiel od iných, neskorších obrazov, v ktorých Caravaggio predstavuje svoje osoby (najmä svätcov) často uprostred dramatického deja, v tomto prípade pristúpil k téme čisto ako *k portrétnemu*.

trétu, kde celú individualitu portrétovanej osoby vyjadruje predovšetkým cez výraz jej tváre a postoj tela, z ktorých sa dajú do hľbky „čítať“ črty osobnosti. Nepredstavuje teda svätú Katarínu ako mučenicu, ale svätú mučenicu *ako ženu, Katarínu*.

KRÁSNA SVÄTICA

Svätá Katarína je odetá vo vokusne ozdobených slávnostných šatách, má upravené vlasy, a predsa jej telo pôsobí už

skôr ako *oslávené* – vzhľadom na výnimočnú *jemnosť*, ktorá priam sála z celej jej osoby. Z jej priameho pohľadu vyžaruje sotva naznačený, lahučký úsmev. Akoby ním maliar chcel vyjadriť Katarínin postoj k svojej *krásse* – ako Božiemu daru, ktorý s vďakou prijala, dobre a na dobré využila a rovnako s vďakou (a s úsmevom) Bohu aj vrátila.

Lahkým mečom, na konci zakrvaveným, pridržiava palmu mučeníctva, ktoré zavŕšilo jej krátky, no mimoriadne plodný apoštolský život, a napokon ju vynieslo až sem, aby sa táto palma azda nezošmykla z červeného vankúša, na ktorom kľačí a kde akoby práve prijala svoju „korunováciu“. Krv je už zaschnutá, Katarína drží meč, nie však ako zbraň, ale celkom zľahka, priam nežne – akoby na ňom hrala (ako na harfe). Tak sa i opiera o koleso s ostnami, jemne, ba až ostýchavo. To koleso sa malo stat’ nástrojom jej umučenia, ale rozpadlo sa, a tak jej ostalo navždy ako znak vôle katov mučiť ju spôsobom mimoriadne krutým, jej vôle podstúpiť pre evanjelium, ktoré hlásala, aj takéto mučenie, a tiež „vyššej moci“, ktorá tu rázne zasiahla proti takému rozhodnutiu.

Podľa týchto znakov teda vieme identifikovať, že ide o mučenicu Katarínu Alexandrijskú.

TELO AKO OBRAZ DUŠE

Ale podľa čoho identifikovať jej svätoť, veď vyzerá ako ktorákoľvek žena Caravaggiových čias a mesta, kde maloval? Podľa zľahka naznačenej glorioly nad hlavou? To by zrejme nestaciilo, ba gloriola by mohla pôsobiť priam rušivo, ak by jej celkový zjav tomu nezodpovedal...

Áno, obraz predstavuje sväticu ako jednu z nás, ale zároveň ako výnimočne krásnu ženu. Jej krásu je nevtieravá, nevyzývavá, neprovokatívna, ale naoštok jemná a prítâžlivá v tom najčistejšom zmysle tohto slova.

Už klasická filozofia pokladala *krásu* za jeden z transcendentálnych predikátov každého byтиja, pričom miera *krásna* sa stupňuje v závislosti od *plnosti byтиja*. Takže vnútorná krása človeka, ktorý siaha po dokonalosti, prežaruje celé jeho bytie, vrátane tela. O to skôr, že telo a jeho prejavy – ako zdôrazňuje pápež Benedikt XVI. – sú ne-
»»

vyhnutnou súčasťou lásky, ak má byť skutočne ľudská (*Deus caritas est*).

KREŠTANSKÁ PRÍTAŽLIVOSŤ

Krása svätej Kataríny, je teda (už) ako by oslobođená od telesných aspektov, a predsa neabstrahuje od jej tela, skôr ho premieňa, pozdvihuje. Práve takto sa aj ono stáva znakom tej krásy, ktorou sa vyznačovala jej duša, ešte väčšmi než jej telo. Aj svätý Pavol, v kontexte evanjelizačného poslania, hovorí o „kráse nôh hlásateľov dobrej zvesti“, citujúc slová proroka Izaiáša (porov. *Rim* 10, 15; *Iz* 52, 7).

Ak teda svätá Katarína bola známa svojou mimoriadnou apoštolskou horlivosťou a schopnosťou získať pre evanjelium množstvo ľudí, vrátane nepriateľov, Caravaggio symbolizuje túto jej schopnosť práve *prítažlivosťou* jej celkového zjavu. Zdá sa, že je to dobrý a aj nadčasový spôsob, ako vizuálne *znázorniť* svätcov či svätic – ako *priklady*, ktoré *príťahujú*.

STANISLAV KOŠČ

Sväta Katarína Alexandrijská

Olej na plátnе, 173 x 133 cm, vytvorený v rokoch 1597/98, v súčasnosti uložený v Múzeu Thyssen-Bornemisza v Madride

Sv. Katarína nedrží meč ako zbraň, ale priam nežne, akoby na ňom hrala ako na harfe (detail)

Dva darčeky v jednom!

Predplat'te vašim blízkym

VOX

a obdarujete blízkych aj časopis

Príbeh starého Indiána o štyroch pohľadoch na každú skutočnosť

Poznat' celý príbeh

V malej indiánskej osade žil starý muž so svojím synom. Ľudia chodili k starcovi po radu. Za najmúdrejšieho staršinu ho považovali až do dňa, ked' sa spustila reťaz podivuhodných udalostí.

Vten deň sa muž vydal so svojím synom na lov. Do osady sa vrátili s nádherným žriebäťom, ktoré prišlo o matku. Žriebä časom vyrástlo v krásneho žrebca. Všetci hovorili: „Dedo, ty máš ale šťastie!“

„Šťastie? Možno áno, možno nie. Nepoznáme celý príbeh,“ odpovedal starec trochu záhadne.

„Čože to hovorí, ako môže pochybovať?“ čudovali sa Indiáni.

Náčelník kmeňa sa dozvedel o krásnom žrebcovi a ponúkol zaň desať svojich najlepších koní. Starec však výme-

nu odmietol. „Blázon,“ komentovali starcovo rozhodnutie ostatní.

Jedného dňa žrebec zmizol. „Také nešťastie!“ lamentovali všetci.

„Možno nešťastie, možno šťastie, nepoznáme celý príbeh,“ odpovedal starý muž.

„Pomiatol sa na rozume,“ usúdili Indiáni a všetci ho prestali považovať za mudrca.

O dva týždne sa však stratený žrebec vrátil z hôr a priviedol so sebou ďalších päť nádherných kobyl. „Ten dedo má ale šťastie!“ volali susedia.

„Či je to šťastie alebo nie, to ukáže život,“ odpovedal starec.

„Od radosti mu asi preskočilo,“ mysleli si starcovi súkmeňovci.

SMOLA? ŠŤASTIE?

Syn múdreho starca začal kobyly cvičiť. Jedna ho pri tom zhodila na zem tak, že si väzne zlomil nohu. Kmeňový šaman vyhlásil, že chlapec už nikdy nebude chodiť ako predtým.

„To je hrozné, taká smola,“ lutovali ho Indiáni. No starec zase len opakoval to svoje: „Smola? Šťastie? Kto to vie...“

„Od bolesti sa zbláznil,“ boli Indiáni presvedčení.

Ked' na druhý deň vstúpil kmeň do vojny, všetci zdraví muži museli odísť do boja. Starcov syn však kvôli svojmu zraneniu nemohol ísť bojovať. A keďže sa z bitky nevrátil nikto, všetci v osade zrazu začali hovoriť: „Starec, ty máš šťastie! My sme prišli o mužov a synov, taká tragédia! Len tebe zostal tvoj, to žriebä bolo pre teba naozaj požehnaním.“

„Tragédia či požehnanie? Nepoznáme stále koniec príbehu.“

„Šialenec! Čo chce ešte počuť, ked' naši synovia a muži sú mŕtvii!“

PRÍTOMNOSŤ OKAMIHU

Sotva sa skončila vojna, na kmeň dopadla ďalšia bolesť – zvyšku kmeňa sa zmocnila banda vyvrheľov a zotročila ho. Indiáni museli otrocky drieť, až živí závideli mŕtvym.

„Mal si, starec, pravdu. Kiežby sme zomreli v boji s našimi mužmi a našimi synmi!“ uznali starší kmeňa.

„Z hľadiska prítomného okamihu sa to tak javí, ale nesúdte. Stále nepoznáme zmysel príbehu. Už za malý okamih to môže byť inak,“ odpovedal múdry starec.

Ľudia sa chceli na starca vrhnúť, ale po osade sa zrazu začali ozývať výkriky radosti. Objavili sa muži, o ktorých si mysleli, že padli v boji. Nezomreli, len padli do zajatia, a tak mohli osloboodiť kmeň z otroctva. Bolo to radosťné stretnutie. Pri slávnostnom večernom ohni si všetci spomenuli na starcové slová, že sa nemajú robiť uzávery, ak este nie je celý príbeh známy. Požiadali starého muža, aby im povedal, aký teda má ten príbeh koniec.

ŠTYRI POHĽADY

„Poznať celý príbeh znamená pozorovať ho zo štyroch uhlov, zo štyroch pochľadov,“ začal svoje nočné rozprávanie

>>>

múdry starec. „Tým prvým je pohľad obete – ten vždy volá po odplate. Tým druhým je pohľad páchateľa – ten vždy tvrdí, že je nevinný, že mu nič iné nezostávalo. Tým tretím je pohľad nezaujatého sudsca, ktorý pozná pohľady oboch strán. Vie, že každý robí niečo z nejakých vnútorných pohnútok. Keby vnútorný motív páchateľa neboli dosťačne silný a z jeho hľadiska ospravedlniteľný, potom by to jednoducho nerobil,“ dopovedal starec a odmlčal sa.

„Hovoril si o troch pohľadoch. Kto by však mal byť tým štvrtým účastníkom?“ pýtali sa Indiáni.

„Ten štvrtý nie je z tohto sveta. Číta naše myšlienky, emócie a privádza ich do fyzického sveta. Pozná naše pohnútky, vidí do nášho svedomia. On hovorí ustavične k nášmu ja, ale my mu nenačuvame. Netušíme teda nič o príčinách udalostí, aj keď den čo deň bojujeme s ich následkami. Nechápeme ich zmysel, v prekážkach a ťažkostiach nevidíme posolstvo od Boha. Míname každú príležitosť niečo pochopiť, naučiť sa, duchovne vyrásť. Stále niekoho či niečo súdime, hoci nám život dokazuje, ako sú vrtošivé naše súdy. Len si spomeňte na udalosti okolo koňa. Kol'ko ráz ste o tom istom povedali, že je to šťastie a vzápäť zase nešťastie,“ vysvetľoval starec.

John Giuliani: Navašský Ježiš a učenici

NÁVRAT DOMOV

Všetci sa zamysleli nad starcovými slovami a myslou sa vracali k prežitým udalostiam. Do ticha, prerušovaného blkotom ohňa, múdry indiánsky kmet ešte povedal: „Zapamäťajte si – nič nie je náhoda, všetko si pripravujeme sami. Všetko sa deje v pravú chvíľu a na pravom mieste. Preto čokoľvek prijmajme ako príležitosť. Proste teda, aby ste pochopili význam a príčinu udalostí, o silu a o pokoru, aby ste prekážky prekonali, a o lásku, aby ste neubližili a zachovali si slnko v duši. Všetci sme na ceste za Svetlom. Každý si volí sám,

akou cestou pôjde, či okľukami, čiernymi roklinami, močiarmi, alebo priamo a rýchlo, cestou srdca. No a na konci sa rovnako raz všetci stretнемe.

Koniec cesty, a teda aj každého pribehu, sa volá návrat domov, spojenie s Bohom, so Svetlom, s Láskou, z ktorej sme vzišli a ktorej sme.“

Starec sa na chvíľu odmlčal, pohral papekom v ohni, a potom do posvätného ticha dodal: „Ten štvrtý pohľad, ktorý je vždy prvým, je Božia prítomnosť v nás.“

-r-

(Medzititulky: redakcia)

Prijmite pozvanie a prídte si naživo pozrieť ikonu

Svätý Matúš, apoštol a evanjelista

**Počas novembra je vystavená v expozícii IKONY,
v budove spoločnosti HOUR,
ulica M. R. Štefánika 33 v Žiline,
Vstup je voľný.**

**Komentované prehliadky sú prístupné od utorka do piatka od 13.00 do 17.00 h
alebo na základe telefonického dohovoru.**

Kontakt: 0905 275 948

Monografia Ľubomíra Jankoviča má celoeurópsky záber

Svet starých máp

Vedeckovýskumný pracovník Slovenskej národnej knižnice v Martine Ľubomír Jankovič predkladá ďalší výsledok svojej výskumnej práce – *Slovensko, Európa a svet na starých mapách a v grafických vyobrazeniach historických tlačí 15. až 18. storočia z fondov a zbierok Slovenskej národnej knižnice*.

Lubomír Jankovič priamo nadvázuje na svoje predchádzajúce práce, ktoré finalizoval správacovaním a vydaním dvoch monografií: *Klenoty knižnej kultúry a archívneho dokumentárneho dedičstva v zbierkach Slovenskej národnej knižnice v Martine* (2010) a *Inkunáby – umenie európskych knižných tvorcov 15. storočia v zbierke Slovenskej národnej knižnice* (2014).

ŠIROKÝ ZÁBER

Jeho najnovšia, opäť tematická práca s pomerne širokým časovým i teritoriálnym záberom nazvaná *Slovensko, Európa a svet na starých mapách a v grafických vyobrazeniach historických tlačí 15. až 18. storočia z fondov a zbierok Slovenskej národnej knižnice* má za cieľ po dôslednom heuristickom prieskume a odbornom spracovaní predstaviť odbornej aj laickej domácej i zahraničnej verejnosti vzácné historické, grafické a kartografické pramene uchovávané v Slovenskej národnej knižnici vo forme máp, atlasov, mestských vedút a plánov.

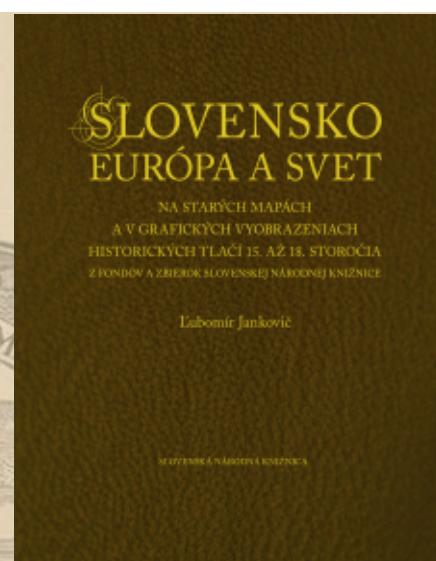
Autor sa usiloval celú problematiku krajinného zobrazovania so špecifickými typmi topografických a umelecko-historických prejavov podať v rámci možností interdisciplinárne. Je to pochopiteľné, pretože sú tu vzájomne previazané aspekty ich dokumentárnych, ale aj ilustračných funkcií. Autor sa musel vysvetliť aj s aspektom identifikácie ich intelektuálnych pôvodcov i realizátorov (topografov, geografov, kartografov, kresliarov, rytcov, tlačiarov, nakladateľov, vydavateľov). Vychádzal zo seriálneho štúdia príslušnej vedeckej a odbornej, domácej i inočajznej literatúry, ktorú predstavujú jednak priekopnícke monografie a štúdie slovenských bádateľov v daných oblastiach (Katarína Závadová, Ľubomír

Viliam Prikryl, Ján Purgina), ale aj jemu dostupné staršie i aktuálne práce zahraničných bádateľov.

STRUKTÚRA MONOGRAFIE

Pokiaľ ide o vlastnú štruktúru monografie, Jankovičov elaborát sa začína pomerne rozsiahlym úvodom, v ktorom podáva rozsiahlejší výklad o jednotlivých typoch dokumentov (mapy, atlasy, mestské a krajínarske veduty, plány) s ich bližšou špecifikáciou aj historickým vývinom v časovom horizonte 15. až 18. storočia.

Vo fondech a zbierkach SNK v Martine sa nachádzajú európsky významné pramene rozličných žánrov a zamerania – cestopisy, svetové kroniky, kozmografie, geografické príručky, atlasy, historicko-geografická a vojensko-politická spisba i vzácné jednotliviny, ktoré sú v Jankovičovej monografie náležite obrazovo zdokumentované aj odborne komentované.

zozemskej, talianskej, francúzskej, anglickej, belgickej, českej i uhorskej provenienecie.

VÝZNAMNÉ PRAMENE

V tejto súvislosti načim zdôrazniť, že vo fondech a zbierkach SNK v Martine sa nachádzajú európsky významné pramene rozličných žánrov a zamerania – cestopisy, svetové kroniky, kozmografie, geografické príručky, atlasy, historicko-geografická a vojensko-politická spisba i vzácné jednotliviny, ktoré sú v Jankovičovej monografie náležite obrazovo zdokumentované aj odborne komentované.

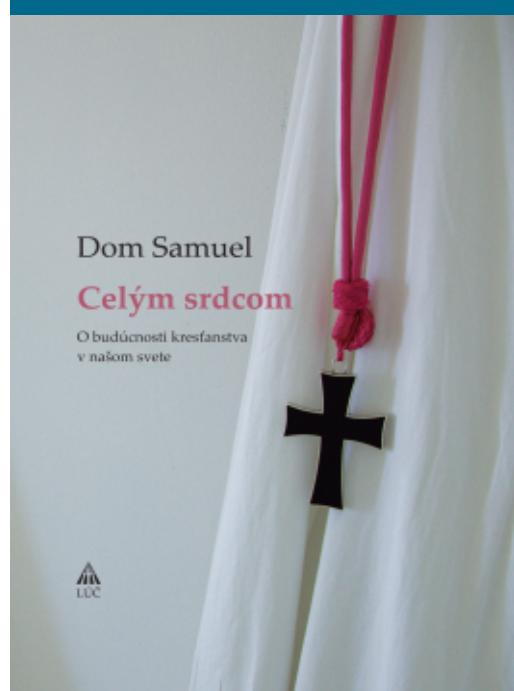
Významnú a rozsiahlu časť z nich predstavujú pamiatky zobrazujúce územie Slovenska s jeho tradičným administratívnym členením, významnými mestami a sídlami, systémami opevnení i architektonickými dominantami a podobne. Som presvedčený, že budú cenným prameňom nielen pre odborných užívateľov, ale aj pre laických čitateľov.

Používateľský komfort sa Ľ. Jankovič usiloval zvýšiť aj poctivým spracovaním pripojeného registra autorov geografických diel a cestopisov, tvorcov máp a atlasov, vedút a mestských plánov, tlačiarov, nakladateľov a vydavateľov, ako aj rozsiahlym výberom použitej a odporúčanej literatúry aj elektronických zdrojov a databáz.

Ľ. Jankovič sa danej téme zhstil veľmi dobre. Výber vyobrazení je reprezentujúci a úvodný text, ako i texty pri jednotlivých mapách a vedutách sú obsažné a zrozumiteľné. Dovolím si tvrdiť, že atraktívny obsah z hľadiska slovenských dejín v jej kvalitnom a príťažlivom spracovaní dáva Jankovičovmu dielu celoeurópsky záber.

ĽUBOMÍR V. PRIKRYL

Tažiskom monografie je textovo-obrazová časť nazvaná *Staré mapy, atlasy, veduty a mestské plány v geografickej spisbe 15. až 18. storočia z fondov a zbierok Slovenskej národnej knižnice v kontextoch dejín európskej i uhorskej kartografie, grafickej ilustrácie a knižnej kultúry*, v ktorej autor v chronologickom radení podáva vo forme textových výkladov komplexné informácie o vybraných pamiatkach. Ľ. Jankovič vychádzajúc z heuristického výskumu kartografických pamiatok a pamiatok knižnej kultúry 15. až 18. storočia podáva pestrý obraz európskeho i domáceho vývoja. Dokumentuje ho na historickej produkcií tvorcov nemeckej, ni-

Neprehliadnite!

Po prvý raz vychádza
v slovenčine trapistická spisba
inšpirujúca i laikov
na prehĺbenie a rast
duchovného života.

Žeravé uhlíky
a
Celým srdcom

LÚČ

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

**Stručný slovensko-anglický
teologický slovník**
od dvojice autorov
Doc. Edity Hornáčkovej
Klapicovej, PhD.
a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vypĺňa medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

*Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať
e-mailom na adresu adalen.knihy@gmail.com
alebo telefonicky na čísle 0915 561 420*

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrižna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751